

vestnik

Letnik XXIX.

Celovec, petek, 25. januar 1974

Štev. 4 (1643)

Podpora matičnega naroda Slovincem v Avstriji in Italiji

Med načela, ki so danes splošno priznana in v veliki meri tudi že uveljavljena, nedvomno spada tudi to, da ima sleherna narodnostna manjšina naravno pravico in celo dolžnost, da vzdržuje žive in redne stike s svojim matičnim narodom in njegovo državo. V tem prihaja namreč do izraza sodobna politična koncepcija, da manjšina ni več predmet v odnosih med narodi in državami, ampak samostojen dejavnik in subjekt svojih teženj.

V ta okvir sodijo tudi redni stiki, ki jih Zveza slovenskih organizacij na Koroškem že vsa leta vzdržuje s Socialistično zvezo delovnega ljudstva Slovenije kot osrednjo družbenopolitično organizacijo matičnega naroda.

V nadaljevanju teh rednih letnih srečanj je prišlo v petek 18. januarja 1974 do novega sestanka, ko je predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič s svojimi sodelavci v Ljubljani sprejel veččlansko delegacijo ZSO pod vodstvom predsednika dr. Francija Zwittera. Ob tej priložnosti so predstavniki obeh organizacij izmenjali informacije o trenutnem položaju in delu ter se dogovorili za nadaljnje oblike sodelovanja, ki je bilo že doslej tvorno in vsestransko.

Uvodoma je predsednik dr. Zwitter poročal o delu in strukturi ZSO ter prikazal najbolj pereče probleme tako organizacije same kot tudi slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, med njimi zlasti tudi priprave za gradnjo Kulturnega doma v Celovcu. Ob koncu se je predsednik dr. Zwitter zahvalil, da je prišlo do tega sestanka ter poudaril važnost in koristnost takih srečanj, ki se naj bi nadaljevala tudi v bodoče.

Predsednik Ribičič, ki je s svojimi sodelavci poslušal izvajanja predstavnikov ZSO z velikim zanimanjem in razumevanjem, je poudaril, da je problematika zamejskih Slovencev vedno prisotna tako v slovenskem kot tudi v vsem jugoslovanskem političnem življenju.

Predstavnike ZSO je seznanil s trenutnim položajem v svetu, posebej pa pojasnil razvoj in nadaljnje utrjevanje socialističnih samoupravnih družbenih odnosov v Sloveniji in Jugoslaviji, zlasti s sprejemanjem

nove ustave. Jugoslavija je znotraj svojih meja uredila vprašanja narodnostnih manjšin na tak način, da je lahko zgled drugim državam in ima zato v tej zvezi tudi s svojimi sosedi lahko povsem odkrite račune. Zato je Jugoslavija vprašanje narodnostnih manjšin lahko zastavila tudi na široki mednarodni ravni, kot na primer na evropski varnostni konferenci, kjer se je zavzela za jasnost v obravnavanju narodnostnih manjšin, pri čemer pa ne gre za nekaj abstraktnega, temveč za zelo konkretne probleme, od katerih rešitve nimajo koristi le manjšine same, ampak tudi večinski narodi in svetovni mir sploh.

Predvsem pa je predsednik Ribičič zagotovil nadaljnjo podporo matičnega naroda in njegove države upravičenemu boju koroških Slovencev za doseg narodnostnih pravic ter za nemoten vsestranski razvoj.

Istega dne popoldne se je predsednik SZDL Slovenije sestel v Lipici z delegacijo Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu, ki jo je vodil predsednik Boris Race. Predstavniki SKGZ so podrobno prikazali položaj in problematiko slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, predsednik Ribičič pa je zagotovil, da bo Jugoslavija še naprej zastavljala vse svoje napore in ves svoj veliki mednarodni ugled neuvrščene sile, da se v okviru reševanja mednarodnih odnosov rešijo tudi odprta vprašanja slovenske narodnostne manjšine.

KONGRES KPÖ JE POUDARIL:

Avstrijski delavski razred mora spet postati samostojna, borbena politična sila

Ob koncu minulega tedna je zasedal na Dunaju 22. kongres komunistične stranke Avstrije, ki je ob udeležbi kakih 450 delegatov in gostov iz cele Avstrije ter v navzočnosti predstavnikov 16 bratskih strank in partij baval s trenutnim položajem v Avstriji in v svetu ter postavil smernice, po katerih se bo razvijalo bodoče delo KPÖ.

Ves potek kongresa je pokazal, da bo KPÖ svoja prizadevanja usmerila predvsem na to, da bi pri prihodnjih volitvah spet dosegla zastopstvo v parlamentu in si tako zagotovila večji vpliv na neposredno usmerjanje političnega dogajanja v državi. Zato so bile kritike in polemike v glavnem naperjene proti SPÖ kot vladni stranki, ki da je že povsem izdala interese delovnega ljudstva in spravila delovnega človeka v še slabši položaj kot prej. Precej ob robu pa so bile puščice usmerjene tudi proti ÖVP in FPÖ, ki da ne moreta biti alternativa za delovne ljudi. Zato je edina resnična opozicija KPÖ, ki vidi svojo funkcijo v tem, da prispeva k temu, da bo avstrijski delavski razred spet postal samostojna, borbena politična sila.

Močno v ospredju celotne razprave so bila gospodarska in socialna vprašanja, kar prihaja do izraza tudi v zaključni resoluciji. Kot posebna težišča so bila poudarjena: boj proti draginji ter za višje plače in pokojnine; boj za socialno in demokratično davčno reformo; boj za zagotovitev delovnih mest, zlasti tam, kjer je ogrožena polna zaposlitev. Na račun teh nedvomno aktualnih in važnih vprašanj so mnogi drugi prav tako pomembni problemi ostali precej ob strani.

Med temi — kot neposredno prizadevanje — omenjamo tudi manjšinsko vprašanje. Bilo je prisotno na kongresu, to je treba priznati. O njem je v svojem uvodnem poročilu govoril predsednik KPÖ Franz Muhri, ki je dejal, da predstavlja važen kriterij demokracije tudi priznanje enakopravnosti narodnostnih manjšin. Kritiziral je av-

SLOVENIJA BO STORILA VSE ZA UREDITEV POLOŽAJA MANJŠIN

Na skupni seji republiške konference SZDL Slovenije in republiškega sveta sindikatov so prejšnji teden ugotovili, da so delovni ljudje Slovenije v javni razpravi enofno in nedvoumno plebiscitarno podprli idejnopolično usmeritev predlaganih ustavnih rešitev.

Uvodni referat o javni ustavni razpravi, je imel član izvršnega odbora RK SZDL Savin Jogan, ki je naglasil, da je nova ustava „pot osvobodilne človeka, da bo prost hlapčevanja in zatiranja“. Ko je govoril o kolektivni in osebni odgovornosti v samoupravnem sistemu, je omenil tudi italijansko in madžarsko narodnost v Sloveniji ter poudaril, da se je pri pripravi predloga nove ustave tozadevno izoblikovala rešitev, „ki tudi vnaprej zagotavlja potreben in še močnejši vpliv in soodgovornost teh narodnosti za urejanje specifičnih vprašanj na tistih področjih združenega dela, ki so zanje še posebno pomembna“. Hkrati pa naj bi take rešitve — kakor je menil Savin Jogan — v drugih vprašanjih ne ločevale pripadnikov narodnosti od interesov, ki se oblikujejo v drugih temeljnih samoupravnih skupnostih.

O narodnostnem vprašanju je v razpravi govoril tudi dr. Svetozar Polič, ki je dejal, da nova ustava zagotavlja vse pravice narodom, pa tudi narodnostim, da se vključujejo v vse samoupravne mehanizme, kjer odločajo o vseh svojih pravicah in dolžnostih same.

Posebej o odnosu matičnega naroda do zamejskih Slovencev pa je spregovoril podpredsednik RK SZDL Vlado Beznik, ki je poudaril: „Slovenska narodnostna skupnost v Italiji, Avstriji in na Madžarskem bo morala biti kot doslej deležna vse podpore matičnega naroda v nadaljnjih skupnih prizadevanjih za vsestransko krepitev njihovega položaja in za uveljavljanje pravic, zapisanih v ustavi in pogodbah večinskih narodov.“ Opozoril je, da nelopolnjevanje obveznosti še posebej prizadeva Slovence v Avstriji pa tudi v Italiji in na Madžarskem bo za popolno zaščito Slovencev potrebno še mnogo naporov. „V okvirih jugoslovanske zunanje politike bo zato SR Slovenija storila vse, da bi čimprej prišlo do uresničenja sprejetih mednarodnih obveznosti o položaju manjšin.“

Kancler Kreisky in starostna meja

Prihodnji mesec bo na Dunaju zasedal kongres SPÖ. Med drugim se bo bavil tudi z vprašanjem tako imenovane starostne meje, in sicer predvsem v zvezi s strankinim predsednikom in kanclerjem Kreiskym, ki bi po veljavnih strankinih pravilih moral leta 1976, ko bo dosegel starost 65 let, odložiti vse javne funkcije.

Nekatera deželna vodstva stranke se nameravajo na bližnjem kongresu zavzeti za izjemno rešitev v tem smislu, da bi dr. Bruno Kreisky lahko še naprej obdržal svoje funkcije. Sam se je izrekel proti vsaki izjemni rešitvi, vendar je menil, da ne more ničesar storiti, če drugi aktualizirajo to vprašanje ter je tudi odklonil jasn odgovor na vprašanje, ali bi se uklonil tozadevnemu sklepu strankinega kongresa.

V političnih krogih se je okoli tega vprašanja razvila živahna razprava. Konec ji bo napravil šele kongres SPÖ, ko se bo odločil za eno ali drugo rešitev.

Začetek nove poti do rešitve problema Bližnjega vzhoda

Prejšnji teden je bil na Bližnjem vzhodu dosežen važen uspeh, ki pomeni začetek nove poti do rešitve že toliko let nevarno zapletenega položaja v tem delu sveta. Egipt in Izrael sta podpisala sporazum o razdvajanju vojaških sil in s tem omogočila, da bo zdaj tudi ženevska konferenca lahko stekla bolj sproščeno, ko nad njo ne bo več temne sence nedokončane vojne.

Doseženi sporazum predvideva delni umik izraelskih čet, kar naj bi predstavljalo sestavni del nadaljnjega umika z zasedenih arabskih ozemelj. Pri tem je Izrael privolil, da egiptovske sile ostanejo na osvobojeni vzhodni obali Sueškega prekopa, ki bo tako spet v celoti pod egiptovsko suverenostjo. Med obema „nasprotnima“ silama je

bilo dogovorjeno vmesno nevtralnno območje pod nadzorstvom mirovnih sil OZN. Predvsem pa sta se Egipt in Izrael obvezala, da bosta dosledno spoštovala prekinitev sovražnosti, ki jo je ukazal varnostni svet, in se ne bosta spuščala v nobene vojaške ali polvojaške akcije drug zoper drugega.

Seveda je vsakomur jasno, da s tem sporazumom še nikakor ni bila dosežena dokončna rešitev bližnjevzhodnega problema. Nasprotno, pot do resničnega miru bo še zelo dolga in težavna ter bo od vseh neposredno prizadetih in tudi od široke mednarodne skupnosti zahtevala še veliko naporov. Kljub temu pa je doseženi prvi sporazum važen premik naprej, zlasti, ker predstavlja začetek nove poti.

strijsko vlado, ki da se na evropski varnostni konferenci zavzema za razvoj medčloveških odnosov, da pa do slej ni bila pripravljena dosledno zavzeti se za to, da bi bili vzpostavljeni res človeški stiki in odnosi s slovensko narodnostno skupnostjo na Koroškem.

Posebno ostro je v tej zvezi napadel zvezno in deželno vodstvo SPÖ, katerima je očital, da sta kapitulirali pred gonjo nemškonalističnih krogov, pri čemer da je pristane na ugotavljanje manjšine le eden izmed primerov. Kot vznemirljive je označil predsednik KPÖ akcije, ki jih na Koroškem spet prirejuje pod geslom „nemška, svobodna in nedeljena“, ter naglasil, da KPÖ zato popolnoma in v celoti podpira upravičene zahteve slovenske manjšine po uresničenju določil državne pogodbe in po priznanju popolne enakopravnosti. To je v interesu demokracije ter predstavlja važen pogoj za trdne, dobrososedske odnose z Jugoslavijo.

Razen teh, vsaj deloma precej polemičnih ugotovitev, je bila — kolikor je razvidno iz dosedanjih poročil o poteku kongresa — manjšinska problematika omenjena le še v dveh diskusijskih prispevkih. Koroški dež. sekr. stranke Arnulf Raimund se je zavzel za nadaljnji razvoj prijateljskih odnosov z Jugoslavijo, čemur pa stoji nasproti nerešeno vprašanje koroških Slovencev ter njim v državni pogodbi zagotovljenih pravic, ki jih vlada še vedno ni uresničila. Mirko Messner pa je ugotovil, da se kapitalizem poslužuje rasizma in šovinizma, da bi razredno zavest delavstva zastupil z nacionalističnimi predsodki. Zato se morajo komunisti aktivno vključiti v boj za priznanje demokratičnih pravic narodnih manjšin v Avstriji, „pri čemer so Slovenci, ki se borijo za svoje pravice, naši naravni zavezniki“.

V kolikšni meri bo ta kongres dejansko privedel do uspešnejšega dela in predvsem do mobilizacije širših plasti, bo seveda pokazal šele bodoči razvoj.

Neodgovorno popuščanje oblasti nemške nacionaliste samo vzpodbuja k nadaljnjemu rovarjenju proti Slovincem in njihovim pravicam

Kakor smo poročali v zadnji številki našega lista, sta Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem na skupni seji dne 15. januarja med drugim razpravljala tudi o ukinitvi kazenskega zasledovanja oseb, ki so sodelovale pri protizakonitem podirjanju uradnih dvojezičnih napisov. Ugotovljeno je bilo, da pomeni „pomilostitev“ zločinskih podiralcev krajevnih tabel nadaljnji člen v verigi neodgovornega in nevarnega popuščanja državnih oblasti pred nemškimi nacionalisti, ki vsako tako kapitulacijo razumejo le kot pobudo za nadaljnje rovarjenje proti slovenski narodnosti skupnosti in njenim pravicam. Zlasti pa je bila z ogorčenjem zavržena praksa neke čudne „izravnalne pravičnosti“, ko so oblasti z atentatorji na dvojezične napise postavile na isto raven Slovence, ki so z napisnimi akcijami opozorili na neizpolnjene obveznosti Avstrije.

Na podlagi sklepa obeh odborov je Zveza slovenskih organizacij na Koroškem poslala zveznemu predsedniku Jonasu protestno izjavo, v kateri poudarja:

Der Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten weiß sich mit der gesamten slowenischen Bevölkerung in Kärnten in der Feststellung einig, daß die auf Antrag des Bundesministeriums für Justiz durch den Herrn Bundespräsidenten angeordnete Einstellung der gegen die sogenannten Tafelstürmer eingeleiteten Strafverfahren keineswegs der Befriedung im Lande dienlich ist. Die nationalistischen Kreise in Kärnten, die die eigentlichen Drahtzieher und Anstifter bei der gesamten Hetze und bei den Übergriffen gegen die Kärntner Slowenen und ihre Rechte sind, sehen sich nämlich durch diese Einstellung der eingeleiteten Strafverfahren nur noch in der Überzeugung bestärkt, daß offensichtlich auch die Staatsgewalt nicht den Mut besitzt, gegen die deutschnationalistischen Umltriebe in Kärnten einzuschreiten. Die Einstellung dieser Strafverfahren ist ja letzten Endes nur ein Glied in der langen Kette des Nachgebens und Zusehens seitens der Staatsgewalt.

Es dürfte Ihnen, sehr verehrter Herr Bundespräsident, wahrscheinlich nicht bekannt sein, daß die selben nationalistischen Kräfte schon in den Jahren 1957 und 1958 gegen die Verordnung über das zweisprachige Schulwesen, die den Rang eines Verfassungsgesetzes hatte, Sturm gelaufen sind, ohne daß sie deswegen zur Verantwortung gezogen worden wären. Dasselbe wiederholte sich bei den bekannten antislowenischen Ausfällen im Herbst 1972, als vor den Augen der Polizei sich mehrere Leute zusammenroteten und ohne Zweifel Tatbestände des Aufstandes, des Aufruhrs und der gefährlichen Drohung gesetzt wurden, wobei unverständlichlicherweise nur das Delikt der boshaften Sachbeschädigung zur Anzeige und Strafverfolgung kam.

Da weiters bisher praktisch in keinem einzigen Falle Täter gefunden worden waren, die sich strafbare Taten gegen die Sicherheit des Lebens und des Eigentums von

Kärntner Slowenen zu Schulden haben kommen lassen, ist es verständlich, daß die Kärntner Slowenen über die angeordnete Einstellung der eingeleiteten strafgerichtlichen Verfahren entrüstet sind, wobei es uns andererseits klar ist, daß der Antrag auf Gnadenwahrung in erster Linie deshalb er-

folgte, weil offensichtlich auch die Sicherheits- und Justizbehörden genau wissen, daß es sich bei den Tafeldemontierern nur um Handlanger von nationalistischen Kreisen handelt, die jedoch überhaupt nicht belangt wurden.

Der Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten verleiht daher seiner Entrüstung über die angeordnete Einstellung der oben erwähnten Strafverfahren Ausdruck und verwahrt sich gleichzeitig gegen die Gleichsetzung dieser Rechtsbrecher mit jenen Kärntner Slowenen, die sich nicht gegen eine gesetzliche Maßnahme auflehnten, sondern mit ihren Aktionen nur auf die Vorenthaltung international garantierter, jedoch bisher unerfüllter Rechte zu Gunsten der slowenischen Volksgruppe in Kärnten aufmerksam machen wollten.

SOLIDARNOST Z BENEŠKIMI SLOVENCMI:

Prepoved pouka slovenščine pomeni grobo kršitev narodnih in človeških pravic

Komisija za vprašanja mednarodnih odnosov skupščine SR Slovenije je prejšnji teden med drugim razpravljala tudi o razvoju odnosov s sosednjimi državami in o dogodkih v zvezi s slovensko narodnostno skupnostjo v zamejstvu. Posebej so zavzeli stališče k nedavni prepovedi pouka slovenščine v Beneški Sloveniji in tozadevno poudarili:

„V razpravi so ugotovili, da je prepoved pouka slovenščine v občini Brdo, ki naj bi stekel po odločbi žalskega patronata občine ter na osnovi prostovoljnih prijav staršev in otrok slovenske narodnosti, izzvala globoko ogorčenje slovenske in vse jugoslovanske javnosti. Takšen skrajno nedemokratski ukrep so obsodile tudi številne slovenske organizacije v zamejstvu kakor tudi predstavniki italijanskih demokratičnih sil in organizacij dežele Furlanije-Juljske krajine.

Komisija ocenjuje, da gre v tem primeru za grobo kršenje narodnostnih in človekovih pravic, za izraženo nacionalno nestrpnost do slovenskega jezika, za negiranje obstoja slovenske narodnosti na tem območju, kakor tudi za kršenje osnovnih človekovih pravic, ki jih zagotavljajo tako italijanska ustava kakor tudi številne mednarodne konvencije.“

Solidarnost z beneškimi Slovenci so ob omenjenem napadu na njihove osnovne pravice izpričale najrazličnejše organizacije in ustanove slovenske narodnostne skupnosti v Italiji ter pozvale vse italijanske demokratične sile, da nemudoma in odločno priznajo obstoj slovenske narodnostne skupnosti v videmski pokrajini ter da storijo vse potrebno za zaščito te skupnosti in omogočenje njenega vsestranskega kulturnega, jezikovnega, gospodarskega in družbenega razvoja. Tem izrazom solidarnosti so se pridružili tudi številni predstavniki italijanskih demokratičnih strank in organizacij, laično združenje korziških učiteljev pa se je obrnilo na pristojne dejavnike v deželi in državi z zahtevo, da prekličejo krivično prepoved pouka slovenščine v Benečiji.

Dijaki višjih slovenskih srednjih šol v Trstu so v tej zvezi priredili protestno zborovanje, na katerem so ogorčeno obsodili prepoved pouka slovenščine v videmski pokrajini. Hkrati pa so z zadovoljstvom ugotovili, da je spricho novega napada na Slovence in njihove pravice prišlo do odločnega in enotnega nastopa vseh slovenskih organizacij ter do podpore demokratičnih sil večinskega naroda.

Predvsem pa je nezaslišani ukrep proti pravicam beneških Slovencev izzval silno ogorčenje tudi v Sloveniji in ostali Jugoslaviji, kjer povsod so obširno poročali in razpravljali o položaju v Beneški Sloveniji ter izrazili vso podporo tamkajšnji slovenski narodnostni skupnosti, ki se bori za svoje pravice.

POŠIROKEM SVETU

WASHINGTON. — Predstavnik Bele hiše je potrdil, da namerava ameriški predsednik Richard Nixon še letos obiskati Sovjetsko zvezo. Datum obiska menda še ni določen, vendar pa je vest potrdil tudi sovjetski zunanji minister Gromiko, ki je dejal, da je že vse pripravljeno za Nixonov obisk.

BEOGRAD. — V intervjuju, ki ga je dal agenciji United Press, je podpredsednik predsedstva SFRJ Mitja Ribičič govoril o notranjem razvoju in mednarodnem položaju Jugoslavije ter o aktualnih problemih sveta. Ko je govoril o doprinosu njegove generacije med narodnoosvobodilno borbo in pri graditvi socialistične Jugoslavije, je podpredsednik Ribičič dejal: „V tem smislu mi je morda najbolj pri srcu institucija odprte meje s sosednjima državama Italijo in Avstrijo, za katero sem se osebno in skupaj z drugimi zavzemal, ko je bila Evropa še v obdobju hladne vojne.“ V zelo razgibanem razvoju od leta 1941 naprej je doživel veliko lepih, a tudi hudih trenutkov, je menil Ribičič, najhujše pa je gotovo to — kakor je dodal — da je velikansko število borcev, s katerimi so se skočili zelo tesni odnosi v osvobodilnem boju, žrtvovali svoje življenje na Stajerskem in Koroškem, kjer so bile razmere za boje zelo težavne.

PEKING. — V odnosih med Kitajsko in Sovjetsko zvezo je prišlo do nove zaostrojitve, ko so kitajske oblasti izgnale pet članov sovjetskega veleposlaništva v Pekingu. V uradnem kitajskem sporočilu je rečeno, da so dva sekretarja sovjetskega veleposlaništva z ženama ter prevajalca vojaškega atašeja zalotili, ko so nekemu kitajskemu državljanu in neki neidentificirani osebi izročali radijske sprejemnike in oddajnike ter druge pripomočke za opravljanje vojnške dejavnosti, kakor tudi denar in ponarejene dovolilnice za prestop meje.

V moskovskih diplomatskih krogih si odločitev kitajskega vodstva glede izгона sovjetskih diplomatov tolmačijo kot nov dokaz, da se odnosi med obema državama ne razvijajo v smeri normalizacije, ampak nasprotno v smeri novega zaostrovanja že tak hladnih in slabih odnosov.

ŽENEVA. — Posvetovalni sestanek najvišjih predstavnikov evropskih sindikatov, ki so ga imeli v Ženevi v okviru druge evropske regionalne konference, je bil zelo konstruktiven in se je končal z uspehom, ki je presegel pričakovanje. Dogovorili so se, da bodo nacionalnim sindikalnim centram priporočili, naj pripravijo konec tega leta konferenco evropskih sindikatov o humanizaciji industrijskega okolja, zlasti o varstvu pri delu, zdravju in dobrem počutju na delovnem mestu.

BUENOS AIRES. — Ekvadorski predsednik Guillermo Rodriguez je podprl pobudo perujskega predsednika Velasca Alvareza, da naj latinskoameriške države podpisajo „častni sporazum o desetletni ustavitvi nakupov orožja“. Perujsko pobudo sta pozdravili tudi Kolumbija in Bolivija, Brazilija in Čile pa imata nekaj zadržkov.

ZAGREB. — V glavnem mestu SR Hrvatske bodo letos zgradili rekordno število, namreč 7005 novih stanovanj. Računajo, da se je lani vselilo v nova stanovanja 5.600 družin, kar pomeni, da so lani zgradili 421 stanovanj več kot leto poprej. V minulih dveh letih se je gradnja stanovanj precej razširila (leta 1971 so zgradili 2.851 novih stanovanj), v gradnji pa je trenutno 15.000 novih stanovanj, kar vzbuja optimizem pri 30.000 zagrebških družinah, ki čakajo na stanovanje.

DUNAJ. — Papež Pavel VI. in ameriški zunanji minister Kissinger sta načelno mnenja, da bi imela predavanje na Dunaju. Za papeža menijo, da bi se na Dunaju ustavil tedaj, ko bo baje potoval v Sovjetsko zvezo.

NEW YORK. — Predstavnik OZN je sporočil, da je Francija predlagala, naj bi sklicali svetovno konferenco o energetiki, ki bi potekala pod pokroviteljstvom Združenih narodov.

BUENOS AIRES. — Predsednik perujske vlade Mercado Jarrin je izjavil, da mora nehati vsaka vrsta ameriškega paternalizma nad Latinsko Ameriko. Zavzel se je za konenito spremembo odnosov med obema Amerikama, da bi se „prilagodili novi stvarnosti“. To je izjavil ob nacionalizaciji glavnih ameriških družb v Peruju. S pričetkom letošnjega leta je namreč perujska vlada podprala največjo ameriško družbo, ki je nadzorovala tretjino rudarske proizvodnje v Peruju.

HAVANA. — Na Kubi imajo posebno vrsto „milijonarjev“. To so najboljši sekači sladkornega trsa — državni junaki dela, ki pod žgočim tropskim soncem v eni sami sezoni posekajo milijon arob (11,5 milijona kg) sladkornega trsa.

Minuli petek sta Egipt in Izrael podpisala sporazum o razdvajanju vojaških sil in s tem odprla pot, po kateri se bo boj za mir na Bližnjem vzhodu lahko nadaljeval z miroljubnimi sredstvi. Iskanje trajne rešitve spora med arabskimi deželami in Izraelom se bo torej preselilo na konferenco v Ženevi.

Na vprašanje, kaj pričakujejo arabske države od Ženeve, daje najboljši odgovor skupno sporočilo zadnje konference šefov držav in vlad arabskih dežel v Alžiru. Takerat so se arabski državniki namreč odločili za mir in postavili dva pogoja: Izrael se mora umakniti z vseh zasedenih arabskih ozemelj, Palestincem pa je treba vrniti vse nacionalne pravice. V zameno za to bi bile arabske dežele pripravljene, da Izraelu priznajo pravico do obstoja in do varnih meja.

Tudi za cilj lanske oktobrske vojne sta Egipt in Sirija postavljala osvoboditev arabskih ozemelj in zagotovitev pravic palestinskemu ljudstvu. Mimo tega pa je Egipt že l. 1967 sprejel znano resolucijo varnostnega sveta, ki prav tako narekuje umik Izraela iz zasedenih arabskih ozemelj. To pomeni, da je arabske zahteve že zdavnaj potrjila tudi mednarodna skupnost in je torej mir na Bližnjem vzhodu od vsega začetka odvisen le od tega, ali se bo Izrael pripravljen podrediti tem zahtevam.

Vse doslej je namreč Izrael zastopal mnenje, da rešitev, kot jo predvideva omenjena resolucija varnostnega sveta, zahteva vse od Izraela in nič od Arabcev. Nasprotno pa so arabske dežele poudarjale, da so Izraelu že ponudile mnogo koncesij, med njimi najvažnejšo — da so pripravljene z njim živeti v miru. Ravno to pa je tisto, kar je Izrael baje vedno želel,

Boj za mir na Bližnjem vzhodu se bo nadaljeval z miroljubnimi sredstvi

kar je zahteval in zaradi česar se je z argumentacijo, da gre za njegovo „biti ali ne biti“, zatekel k strategiji, ki je privedla do nevarne zaostrojitve na Bližnjem vzhodu.

S tem, da zdaj ponujajo Izraelu mir, varne meje in pravico do obstoja, arabske dežele priznavajo dejansko stanje na Bližnjem vzhodu po ustanovitvi izraelske države. Z drugimi besedami: opustile so misel, da je Izrael mogoče zbrisati s površja zemlje oziroma ga razkosati ali kako drugače okreniti. Ta velika arabska koncesija Izraelu pa vsebuje še drugo, ki ni prav nič manjša. V svojih zamislih o rešitvi palestinskega vprašanja oziroma o zagotovitvi pol-

nih nacionalnih pravic palestinskemu ljudstvu arabske dežele nič več ne zagovarjajo ideje, da je treba Palestincem vrniti pravice na celotnem ozemlju Palestine, torej tudi tam, kjer je danes Izrael. To je stvarnost, ki se je zavedajo tudi Palestinci sami in ki jih je pripravila do tega, da so začeli razmišljati o drugačni strategiji svojega boja.

Po vsem tem pričakujejo Arabci od Ženeve samo, to, da jim bo zagotovila vrnitev tistega, kar je njihovo — ozemlje, za katero so se borili med oktobrsko vojno, ter rešitev vprašanja palestinskega ljudstva, ki že četrto stoletje živi v pregnanstvu.

In Izrael? Izrael bi dobil od Arabcev tisto, kar doslej ni mogel nikoli dobiti — mir in priznanje do obstoja, in sicer priznanje od tistega, ki mu je pravzaprav odvil zemljo.

V oktobrski vojni lanskega leta je Izrael prvič zaslužil, da čas ne more neskončno delati zanj in da bo v dolgoročnem pogledu sam edini poraženec. Doživel je popolno izoliranost v OZN, hrbet

mu je obrnila Evropa in celo Amerika, njegova najtesnejša zaveznica, ni več tako zagrizeno za njegova stališča. Kljub temu se zdi, da je Izrael še vedno močno oddaljen od stvarnosti in očitno še vedno veruje, da lahko zadrži status quo, ki ga je vzpostavil s svojim vojnim pobodom leta 1967. Zato se slej ko prej upira zahtevi po umiku s celotnega zasedenega arabskega ozemlja ter zahteva jamstva, ki mu jih nihče ne more dati, skratka postavlja pogoje, ki so za Arabce bolj ali manj nesprejemljivi.

Uspeh ženevske konference pa je v precejšnji meri odvisen tudi od tega, če in kako bo uspelo doseči rešitev palestinskega vprašanja. O tem vprašanju Izrael doslej sploh ni hotel govoriti in šele v zadnjem času je opaziti prve znake neke pripravljenosti, čeprav se še vedno na vse pretege otepa, da bi spregovoril o Palestincih kot o narodu. Palestinci so vsekakor že pokazali določeno mero realnosti ter bi bili pripravljeni sprejeti kompromisno rešitev. Vendar pa bo precej več popustljivosti moral izpričati tudi Izrael, kajti sicer ne bo mogoče doseči rešitve palestinskega vprašanja, s tem pa tudi ne razpleta arabsko-izraelskega spora, ki je bil z zaostrojitvijo energetske krize spet enkrat postavljen v središče ne samo zanimanja, marveč tudi prizadetosti najširše mednarodne javnosti.

Gustav Januš razstavlja v Kranju

Danes teden so v galeriji Prešernove hiše v Kranju odprli samostojno likovno razstavo koroškega slikarja Gustava Januša. Tokrat se Januš prvič predstavlja samostojno in sicer z dvajsetimi slikami v akril-tehnikah. O Janušovem slikarskem ustvarjanju je likovni kritik Andrej Pavlovec v katalogu, ki ga je ob tej priložnosti izdal Gorenjski muzej v Kranju, zapisal naslednje:

Ceprav sedanja razstava ni zasnovana retrospektivno, nam vseeno daje kratek vpogled postopne-

voj, umirjen sicer, pa tudi mikavno tvegav.

Januš si je izbral reduktivno metodo. Zgodnejša dela vsebujejo namreč še močno objektivno predstavo krajine, gledane iz plitke perspektive. Tako je dobil kalejdoskopsko sestavljen „zemljevid“, kjer poenostavljene oblike drevja, slavn in drugih predmetov dobivajo manj spoznavne prvine, a celotna slika pridobiva na iluziji prostora-krajine. V novejših delih pa je spremenil obravnavanje teh skoro brutalno plastično v prostoru opredeljenih oblik ter prešel k drugačnemu pogledu na krajino. Spremenil je očiče (zdaj gledamo krajino od strani in ne več od zgoraj), reducirala je vse preobremenjenosti. Lahko bi rekli, da je postalo njegovo slikarstvo veselo, da je prevzel elemente otroškega slikarstva, ki jih seveda plemeniti z njemu lastno strogo, bodisi kompozicijsko, bodisi formalno. S takim prijemom razvija nov ambient, kjer topografija pejsaža ne dovoljuje več razblinjenih oblik, ampak je vse slikarjevo hotenje usmerjeno k močnim in preciznim, napetost slike vzbujajočim nasprotjem in kontrastom. Ker je spremenil zorni kot, se tudi oblike drugače zbirajo in prehajajo večkrat v neopredeljive, nespoznave,

tako da se največkrat spreminjajo v geometrično artikulirane površine, ki sicer opredeljujejo prostor-krajino, pa vendar brez ambicije, da bi le to konkretizirale.

Razstavo je ob navzočnosti predstavnikov kulturnih organizacij kranjske občine in Slovenske prosvetne zveze iz Celovca odprl akademski slikar Milan Batista, ki je ob tej priložnosti povedal, da je bila samostojna razstava slikarja Januša organizirana v okviru kulturnega sodelovanja med Slovensko prosvetno zvezo in Gorenjskim muzejem. Hkrati pa je poudaril, da s to razstavo vključujejo tudi zamejsko Koroško kot del enotnega slovenskega kulturnega prostora in da slovenske kulturne ustvarjalce s tega vidika enakopravno vključujejo v svoje kulturne prireditve. Ob koncu je Batista naglasil, da je prav kulturno povezovanje manjšine z matičnim narodom najmočnejše orodje za doseganje njenih narodnostnih pravic.

Ob koncu naj še povemo, da je za kulturni okvir otvoritve razstave skrbel godalni kvartet RTV Ljubljana „de kamera 4“, ki je izvajal dela znanih avtorjev resne glasbe, med njimi tudi Schuberta. Otvoritvi razstave je prisostvoval tudi šentjakobski župan Gressl.

Nekaj zanimivih ugotovitev o meji slovenske naselitve ob zgornji Dravi

V knjigi „Zgodovina Slovencev“, stran 63, založba Slovenska matica, 1955, piše Milko Kos: „Potok, imenovan danes Kristenbach, ki se pod Anraško planino izliva v Dravo, je že leta 769 označen kot meja Slovencev.“ — Tudi Bogo Grafenauer piše v I. zvezku svoje „Zgodovine slovenskega naroda“, stran 113, založba Kmečka knjiga, 1954, da je „slovensko ozemlje segalo do potoka Christenbacha, ki se izliva v Dravo z Anraške gore“.

Najprej je treba povedati, da se potok ne imenuje ne Kristenbach in tudi ne Christenbach, temveč Kristeinbach. To potrjuje tako specialka Österreichische Karte 1:25.000, Nr. 178/4, Abfaltersbach, kot tudi zemljevid 1:250.000, Tirol und Vorarlberg, ki navajata ime Kristeinbach. Treba pa je tudi ugotoviti, da Kristeinbach ne priteče z Anraške planine. Z Anraške planine (po specialki Anraser Alpe) priteče iz visokogorskega jezera Anraser See potok, ki ima na specialki ime Mühlbach. Ta potok Mühlbach, ki pride torej iz Anraškega jezera na Anraški planini in se izliva neposredno pod vasjo Anras v Dravo, je nedvomno Anraški potok, ne pa Kristeinbach, ki se približno 2600 m vzhodno od njega izteka v Dravo.

Verjetno je Anraški potok kar kmalu po letu 610 (bitka Slovencev z Bavarci pod Garibaldom pri Aguntu; te letnice in tega dogodka ne omenjata ne Kos ne Grafenauer) postal meja med Slovenci in Bavarci. Da so Slovenci zasedli ozemlje zapadno od Kristeinbacha, potrjuje kraj Planitzen, ki leži med Kristeinbachom in Anraškim potokom, danes Mühlbach. Pa tudi še zapadno od Anraškega potoka najdemo slovenska imena. Ob potoku Tessenberger Bach, ki se izliva pri kraju Tassenberg v Dravo, je na njegovi vzhodni strani ledinsko ime Selen (= zelen), na zapadni strani pa je kraj Astrane (= v strani). Lahko je tudi ime Tessen — Tassen (po listini Tassila III. potok Tesida) slovenskega izvora (tesno, tasno).

R. Vouk

Pred petdesetimi leti je umrl Vladimir Iljič Lenin

V teh dneh se po vsem svetu še posebno živo in zavestno spominjamo človeka, ki je s svojo osebnostjo in delom obeležil celo razdobje sodobne zgodovine — revolucionarja in velika socialistične misli Vladimirja Iljiča Lenina, ki je umrl pred petdesetimi leti.

Lenin, veliki revolucionar in državnik, ustanovitelj prve dežele socializma na svetu, je mednarodnemu delavskemu in komunističnemu gibanju zapustil revolucionarni nauk — leninizem, kot naravno nadaljevanje in neločljivo del marksizma; ideje ustanoviteljev znanstvenega socializma — Marxa in Engelsa — je spremenil v dejanja ter odprl obdobje zmagovitih socialističnih revolucij. Delavski razred in zatirane množice Rusije je mobiliziral in popeljal v oktobrsko revolucijo na revolucionarnih načelih, kot so: oblast delavskega razreda, vključitev v upravljanje države vseh delovnih ljudi kot bistveno osnovo za nastajanje socialističnih družbenih odnosov, popolna in z ničimer pogojena enakopravnost narodov kot bistven pogoj za onemogočanje nadvlade, prevlade enega naroda nad drugim.

V zadnjih petdesetih letih, odkar je ugasnilo življenje velika revolucionarna misel in prakse, so se zvrstili veliki dogodki, ki so usodno vplivali na potek moderne zgodovine. Toda vsak izmed njih je potrdil življenjskost Leninovega nauka; ta nauk je postal temelj revolucionarnih programov in akcij v vseh predelih sveta. Tudi in še posebej po zaslugi tega nauka je postal socializem svetovni proces, znanstvena ideja in praksa, ki vodi k osvoboditvi človeka.

Takole je zapisal Lenin:

„Jutrišnji dan v svetovni zgodovini bo takšen dan, ko se bodo dokončno zdramili že prebujeni narodi, ki jih zatira imperializem, in ko se bo začel odločilni dolgotrajni in težki boj za njihovo osvoboditev...“

Vsi narodi bodo dosegli socializem, to je nujno, toda ne bodo ga vsi dosegli na enak način; vsak bo prinesel nekaj svojega v to ali ono obliko demokracije, v to ali ono inačico diktature proletariata, v takšen ali drugačen tempo socialističnega spreminjanja različnih plati družbenega življenja.

Če kdo poskuša doseči socializem po kakšni drugi poti in ne po poti politične demokracije, bo nujno prišel do absurdnih in reakcionarnih sklepov, ki bodo absurdni in reakcionarni tako v gospodarskem kot v političnem življenju.“

Lenin pa je tudi ugotovil, da vprašanja nacionalizma ne gre postavljati abstraktno, na splošno, kajti:

„Treba je razlikovati nacionalizem zatirajočega naroda od nacionalizma zatiranega naroda, nacionalizem velikega naroda od nacionalizma malega naroda.“

V odnosu do drugega nacionalizma smo mi, pripadniki velikega naroda, v zgodovinski praksi skoraj zmerom krivi nešteti nasilstev in še več — počenjamone nešteto nasilstev in žalitev, ne da bi sami to opazili...“

Zategadelj internacionalizem zatirajočega ali tako imenovanega „velikega“ naroda (čeprav velikega samo po njegovih nasilstvih, velikega samo po vlogi velikega žandarja) ne sme biti samo v spoštovanju formule o enakosti narodov, temveč se mora izraziti v nenečnosti, v katero bi privolil zatirajoči narod, veliki narod, da s tem poravnava, nadomesti tisto neenakost, ki dejansko nastaja v življenju. Kdor tega ni razumel, ni razumel resnično proletarskega odnosa do nacionalnega vprašanja, je v bistvu ostal na malomeščanskem stališču in mora zato vsak hip zdrkniti na buržoazno stališče...“

Zato je v danem primeru bolje pokazati več popustljivosti in širokoprčnosti do narodnih manjšin kot pa premalo. Zato v danem primeru zahteva, poglobitveni interes proletarske solidarnosti in potemtakem tudi proletarskega razrednega boja, da nacionalnega vprašanja nikoli ne obravnavamo formalno, pač pa da vselej upoštevamo neizogibno razliko v odnosu proletarca zatiranega (ali malega) naroda do zatirajočega (ali velikega) naroda.“

ga razvoja slikarstva Gustava Januša, ki je tokrat že drugi gost v Kranju. S slikami na tej razstavi nas je avtor spomnil na nekaj stopenj v razvoju svojega krajinarstva. Krajina mu je še vedno najpogostejša inspiracija. Razvoj Janušove ustvarjalne poti je potekal povsem normalno in tudi logično, kajti na razstavi ne najdemo posebno poudarjenih del — mejnikov, ki bi bili kot sklepni kamni znani do sedaj. Slednje in ki bi hkrati predstavljali vhod v novo obzorje. Toda vseeno je iz razstavljenega gradiva moč sklepati na določen raz-

STONE SVETINA

212

UKANA

TRETTA KNJIGA

Z nočjo je Gradnikova brigada napadala premišljeno iz neposredne bližine. Bližnje hiše so objeli plameni. Črn dim se je valil po naselju. V svitu ognja so borci navalili na vhod v glavno postojanko.

Pod zapornim ognjem mitraljezcev se je pognal iz zaklona prostovoljec, skojevec Merzek. V rokah je imel vrv in kavelj, podoben sidru. Kot kača se je splazil po tleh v neposredno bližino vhoda in vrgel vrv, da bi odprl s španskim jezdecem zajezen vhod. Nemške krogle iz prizemlja so mu presekale vrv. Fant je presekana konca zvezal. Spet so krogle pregrizle vrv. Štirikrat jo je zvezal, šele potem mu je uspelo močno potegniti — in nenadoma se je odprl prehod, v katerega so planili izza prvih voglov bombaši.

Pri žicah je klical na pomoč ranjenec. Odtrgalo mu je nogo.

„Zmaga! Zmaga! Zmaga!“ so se slišali presunljivi kliki na pomoč. Prožno in naglo kot mačka je mlada bolničarka Zmaga švigala med krogli in obvezovala ranjence, ki so jih nato vlačili na varno.

Večina zgradb, za katere so se borili, je bila v ognju. Pemc in Blisk sta bila pri minerijah, ki so s kepami plastika obmetavali stavbo, iz katere so Nemci še streljali. Od dima, prahu in kiselskega duha po krvi je Bliska ščegetalo v grlu. Eksplozije partopovih min so bile tako silovite, da so odkrivala strehe bunkerjev in rušile stene.

Divizijski komandant je pozval Nemce, naj se vdajo. V odgovor so zadržale strojnice. Pemc je preklinjal. Za oba topova, ki bi ju zdaj najbolj potrebovali, je zmanjkalo streliva. Ali naj zavzamejo utrdbe z golimi rokami?

Vodje napadalnih skupin in minerji so se tudi že pridušali, da gre razstrelivo h koncu. Divizijski štab je preudaril, da so prešibki za splošen napad. Čeprav so že zavzeli nekaj utrdb, so se Nemci držali v prizemnih bunkerjih, povezanih z rovi. Nemcem ni preostalo nič drugega kot boriti se do poslednjega naboja. Municije pa so imeli na kupe in so iz nevidnih lin z gostim mitralješkim ognjem onemogočali dostop k ruševinam.

20

Bobnenje v Selški dolini je Nemcem razžiralo živce. V štabu Gorenjskega vojnega področja je bil položaj popolnoma nejasen. V jutranjem mraku se je pripeljal v Škofjo Loko poveljnik, polkovnik Kosterbeck. Poročnik Bönke ga ni bil prav nič vesel. Vse njegove izvidnice so partizani podnevi obstreljevali in zavrnili. Prišla so poročila, da so na vseh prehodih hribovja zasede.

Sestali so se v štabu, od koder je polkovnik poklical majorja Wolfa. Dobil je kratek odgovor, da gestapo ne ve nič in naj ukrepajo, kot se jim zdi primerno.

Poročnik Bönke se je bal, da mu bodo dodelili spel posebno nalogo, da udari napadalca v hrbet, kot pred letom dni. Molče je poslušal kabinetsko strategijo tistih, ki jim ne bo treba naprej. Sprva je prevladovalo mnenje, da je to slepilni napad, s katerim jih hoče sovražnik zvabiti na plano in jim prizadejati občutne žrtve. Ko pa bobnenje topov le ni prenehalo, so si bili edini, da gre tokrat v Železnikih zares.

Poročnik Bönke se je skoraj razpočil od jeze, ko so predlagali njegovo četo za predhodnico, ki naj najde vrzel med partizanskimi položaji. Prepričan je bil, da bi se ga zdaj, ko je skažen, radi čimprej znebili. Čeprav je včasih izvrševal povelja s slepo pokornostjo, se je zdaj uprl. Potegniti se je za svoje moze, ki so jih dolgo vzgajali za izvidnike in ne, da bi jih izpostavili skritim mitraljezcem kot tarče na strelišču.

„Dovolite mi pripombo,“ je zaprosil poveljnika.

Stopil je k oknu in pokazal z roko na gozdni greben, ki se je vlekel od soteske proti Jelovici. Gozd so poživljali zaselki in čistine, strmo viseča polja in senožeti.

„Nisem za to, da prodiramo po levem pobočju namesto po soteski. Povsod tam nas gotovo pričakujejo...“

„Kaj predlagate kot poznavalec razmer v tem hribovju?“ mu je poveljnik segel v besedo.

„Predlagam zvižajo. Prebijmo zaporo na najnevarnejšem mestu: na Križni gori. Preoblecimo četo domobrancev v partizanske uniforme. Spustili jih bodo v vas. Po kratkem boju iz bližine in s pomočjo naših enot, ki bodo nastopile za domobranci, bo nastala dovolj široka vrzel.“

Nikogar ni bilo, ki bi oporekal. Naj se zgodi kar koli — žrtve bodo imeli beli, kar je prav.

Naglo so sestavili napadalni odred šeststo mož s tremi minometali in dvema gorskima topovima. Medtem se je zdanilo. Sončni svit je posrebril planjave na Križni gori. Polkovnik je vzel artilerijski daljnogled in ga usmeril med hiše.

„Glej jih, hudiče, sprehajajo se po grebenu! Poročnik Bönke, od tod bom spremljal vaš horuk. Odgovorni ste, da beli vdrejo v vas. Če bodo oklevali, jih polipajte od zadaj. Vas pa požgite da se bo ta svojat odvadila gledati nam v lonec.“

vabi na **spominsko svečanost**

ob trideseti obletnici smrti narodnega heroja
Matije Verdника - Tomaža

ki bo v nedeljo 3. februarja 1974 ob 11. uri na pokopališču v Svecih.

Ob tej priložnosti bomo počastili tudi spomin Verdnikovih soborcev Aleša Einspielerja, Florijana Križnarja in Valentina Schwarza. Spominsko svečanost prireja Zveza koroških partizanov skupaj z občinskim odborom Zveze združenj borcev NOV Jesenice. S primernim sporedom — nastop jeseniških in koroških pevskih zborov, recitacije in nagovori — bomo poskrbeli, da bo spominska svečanost izzvenela dostojno in v smislu prizadevanj za narodne pravice in vsestransko enakopravnost slovenske narodnosti kupnosti na Koroškem.

Zato prosimo, da se svečanosti v Svecih udeležite v čim večjem številu.

Glavni odbor ZKP

Koroško in Solnograško

bo povezovala moderna hitra cesta

Minulo soboto so slovesno razstrelili in odstranili zadnjo skalnato zapreko v predoru skozi Radstatske Ture, skozi katerega bo vodila nova hitra cesta iz Solnograške na Koroško. Novi predor in lansko leto aprila meseca prebiti predor skozi Visoke Ture (pod prelazom Kačjaka — Katschberg 1640 m) bosta v prihodnosti odpravila vse težkoče, ki trenutno še obstajajo na cestni povezavi med obema deželama.

Koroški obiskovalci, ki so se hoteli udeležiti svečanosti na severni strani predora, svojega cilja zaradi snežnih razmer sploh niso dosegli. Takšnih in podobnih težav v prihodnjem letu ne bo več, ker se bo promet odvijal že po novi hitri cesti skozi oba omejenja predora.

Po treh letih gradnje je bil torej minulo soboto slovesno odprt novi predor. Svečanosti so se udeležili zvezni kancler Kreisky, gradbeni minister Moser, finančni minister Androsch, solnograški deželni glavar Lechner in številni drugi predstavniki političnega in kulturnega življenja. Koroško je na slovesnosti zastopal deželni svetnik Schöber.

Točno ob 15.49 uri je mogočna detonacija zaznana, da je bila odstranjena zadnja skalnata pregrada v predoru. Navdušeni hura-klici so kazali, da je razstrelitev uspela. Ta uspeh so številni gostje, prav posebej pa graditelji, dostojno in temu dogodu primerno proslavili.

Iz številnih govorov je bilo med drugim slišati, da bo drugo leto poleti med krajema Eben v dolini Pongau in Rennwegom južno pod Kačjakom že dograjena cesta, ki bo na tem odseku dolga 62 kilometrov. Prav tako se je zvedelo, da bodo še letos decembra predali prometu novi

odsek ceste skozi predor pod Kačjakom.

Pri gradnji predora so se graditeljem stavile velike težave. Geologi, ki so raziskovali teren za predor, so se „nekoliko zmotili“ — napovedali so idealne geološke razmere za gradnjo, dejansko pa so bile zelo težavne. Graditelji so kljub velikim težavam v določenem roku izvedli načrt. Ob robu povedano — izgradnja predora skozi Visoke Ture je bila izvedena osem mesecev pred rokom!

Južni vhod v predor je na 1360 m višine, severni pa na 1244, tako da bo nova cesta imela 1,5 % padca proti severu. Najprej bodo dokončali ta predor, skozi katerega se bo promet odvijal v obeh smereh, pozneje pa bodo zgradili tudi vzporedni vzhodni predor, tako da bo promet šel skozi vsak predor samo še v eni (Dalje na 8. strani)

Pliberčani obiskali Bilčovs

Dolgo vrsto let je bila navada, da nas je naše prosvetno društvo „Bilka“ ob božičnih praznikih vabilo na prireditev kake igre. Tokrat pa so prazniki minuli in marsikdo se je spraševal, zakaj letos ni bilo prireditve. Ne vemo, zakaj je pričakovana tradicionalna prireditev letos izostala.

K sreči so našim prosvetašem prišlo čisto „na pomoč“ igralci Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ iz Pliberka in jim tako pomagali rešiti to tradicionalno dolžnost.

Minulo nedeljo so nas obiskali pliberški igralci in nam v polno zasedeni dvorani pri Miklavžu pred-

„Drabosnjak“ na Kostanjah

vabi na pevski koncert

Kot znano smo na Kostanjah lani obnovili Slovensko prosvetno društvo „Drabosnjak“ in s tem tudi našo prosvetno dejavnost. Da imamo voljo do dela, smo sicer skromno, a vendar že dokazali, saj smo imeli že predavanje in več družabnih večerov. Tudi društveni izlet smo priredili, razen tega pa so člani in prijatelji našega društva obiskali centralne prireditve slovenskih organizacij v Celovcu in drugod.

Bralce obeh naših listov želimo seznaniti, da se čutimo kot del naše narodne celote, kar določenim krogom seveda ni po volji. Prav to pa nas spodbuja, da delamo.

Zato smo se odločili, da bomo v soboto 2. februarja priredili prvo večjo samostojno prireditev. V gostilni pri Gröblacherju - Miklauschu na Kostanjah bomo imeli pevski koncert, na katerem bo nastopil pevski zbor graških študentov, ki ga vodi Aleks Schuster. S pripra-

vami naše prireditve smo že pričeli in upamo, da bomo s tem koncertom prebili led.

Zavedamo se, da naša naloga ni lahka in da bo zahtevala mnogo truda in požrtvovalnosti. Zato prijatelje našega društva „Drabosnjak“ že zdaj vabimo, da se našemu vabilu odzovejo v čim večjem številu od blizu in daleč. S tem obiskom naše prireditve boste deležni lepega kulturnega užitka, obenem pa boste imeli priložnost, da se spet srečamo v prijetni domači družabnosti, ki jo bomo priredili po koncertu. Posebej boste s svojim obiskom počastili mlade pevce, ki bodo s svojo pesmijo prišli med nas. Počlašeni pa bomo seveda tudi odborniki društva „Drabosnjak“, saj nam boste s svojim obiskom izrazili solidarnost z našim prosvetnim prizadevanjem. Zato bomo veselili vsakega obiskovalca od blizu in daleč, ki bo v soboto 2. februarja prišel na Kostanje.

Občni zbor SPD „Edinost“ v Škofičah

Minulo soboto je Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Škofičah izvedlo občni zbor in s tem pregledalo dejavnost v minuli poslovni dobi. Društveni odbor je občenemu zboru podal svoja poročila. Glavno poročilo je imel predsednik Herman Jäger, medtem ko so drugi člani odbora poročali o svojih zadolžitvah, kot je blagajniško poročilo in drugo. Iz poročil je bilo razvidno, da je društvo bilo delavno, zlasti na pevskem področju, saj je pevski zbor izvedel več koncertov

in gostovanj, sodeloval pri centralnih prireditvah Slovenske prosvetne zveze, sam pa tudi imel v gosteh pevski zbor iz Bovca. Na občnem zboru je bilo ugotovljeno, da bi društvo napravilo lahko več, vendar so pri izvajanju dela bile opravilne ovire, kot na primer bolehanje zborovodje Umeke, ki pa je sam poskrbel za pomoč in mu je Valentin Pavlič iz Hodiš prišel pomagat, kadar je to bilo potrebno.

Poleg poročil so bile na dnevnem redu tudi volitve novega društvenega odbora, vendar je občni zbor ponovno dal zaupanje dosedanjemu odboru, kateremu bo tudi v prihodnje predsedoval Herman Jäger, ki se je občenemu zboru zahvalil za nadaljnje zaupanje. Razumljivo je, da se je razvila tudi živahna diskusija o preteklem delu društva posebej pa so se odborniki in člani bavili s tem, kako bo društvo delovalo v prihodnje. Tu se je vsestransko pokazala potreba po močnejši dejavnosti na pevskem področju in to je razumljivo, ker je društvo tudi doslej prav v pevski dejavnosti napravilo največ. Zato je na občnem zboru bil sprejet sklep, da takoj pričnejo s pripravo novega pevskega programa s katerim bodo spomladi nastopili doma in tudi šli na gostovanje.

Slovensko prosvetno društvo „Drabosnjak“ na Kostanjah vabi na

PEVSKI KONCERT

v soboto 2. februarja 1974 ob 19.30 uri v gostilni Gröblacher - Miklausch na Kostanjah.

Nastopil bo akademski moški zbor graških študentov pod vodstvom Aleša Schusterja. Po koncertu se bomo zadržali še v prijetni družabnosti. Prosimo, da se naše prve večje prireditve udeležite v čim večjem številu. S tem bomo tudi pokazali našo prisotnost na naših domačih tleh. Odbor.

IZLET NA PEČ

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi člane in prijatelje na izlet na 1509 m visoko goro Peč na tromelj med Avstrijo, Italijo in Jugoslavijo.

S Peči je čudovit razgled na Julijske Alpe, Ziljo, Rož in Visoke Ture. Pred nedavnim so na tem področju otvorili novo smučarsko središče s sedežnico, ki pelje na vrh tromelje. Tega izleta se lahko udeleži staro in mlado, smučarji in nesmučarji.

Zbirališče ob 8.30 uri pri spodnji postaji sedežnice v Sovčah nad Podkloštru. Odbor

Slovenski atletski klub vabi na

PLES

v soboto 26. januarja 1974 ob 20. uri pri Šoštarju v Globasnici.

Ljubitelji prijetne zabave prisrčno vabljene!

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ v Št. Jakobu v Rožu vabi na

PEVSKI KONCERT

v nedeljo 3. februarja 1974 ob 19.30 uri v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu. Nastopil bo akademski moški zbor graških študentov pod vodstvom Aleša Schusterja. Ljubitelji pesmi prisrčno vabljene!

Odbor

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Poročnik Bönke je pregledal najprej svojo četo. Odkar so mu bili partizani skazili lice, so se vojaki bolj bali njegovih izbruhov jeze kot sovražnika. Zahteval je brezpogojno poslušnost. Potem ko je na njegovih prsih zablesel železni križec I. reda, je poskrbel, da niso več toliko tvegali kot včasih. Naprej je pošiljal druge. Tokrat je bila njegova žrtev četa, ki jo je vodil podporočnik Škrjanc.

Njegovi domobranci so bili že pripravljeni, vsi v partizanskih oblekah, podporočnik Škrjanc pa z oznakami komandirja na rokavu.

„V lepo kašo ste nas spravili,“ je očital poročniku Bönkeju. Večkrat sta skupaj pila, hajkala vosovce in terence. Škrjanc je seznanil Bönkeja tudi z dekleti, s katerimi sta se včasih na njihovih domovih zabavala po cele noči.

Bönke se je naredil jeznega.

„Uspeh vam je zagotovljen, če boste količkaj odločni. Prišli boste prav do njih. Preden bodo spoznali, kaj ste, jih boste pobili vse od kraja. Kar pa jih bo ostalo, jih bom pomlatil jaz, ki vam bom tik za petami. Zato sem vam dodelil dosti avtomatov.“

Sredi dopoldneva, ko so se oglašali na vsej širini fronte sem in tja že mitraljezi, se je dolga kolona vzpenjala proti Križni gori. V dolini se je belilo mesto, tik za njim se je dvigal hrib Kamnitnik, kjer sta se urili dve četi gorskih lovcev in streljali z manevrske municije, da bi tako pritegnili nase pozornost zased in ustvarili vtis, da ne bo napada.

Do gozda pod vasjo sta poročnik Bönke in podporočnik Škrjanc hodila skupaj, v gozdiču pa so Nemci obstali, domobranci pa so odšli naprej. Levo nad njimi se je nad sotesko dvigala iz zelenja osamljena cerkva, od katere se je vlekel gozdnat greben, preprežen s čistinami, vse do planote, kjer je med sadnim drevjem dremla vasica.

Poročnik Bönke se je naslanjal na drevo in z daljnogledom spremljal kolono. V soncu so se iskriale snežne pla-

njave, ki jih je vse do prvih hiš rezal kolovoz. Bili so že prav blizu vasi, skoraj pri njej — vsaj zdelo se mu je tako. Prepričan je bil, da se bo ukana posrečila. Na nedotaknjenih plasteh snega je zvenela tišina v nevarni opojnosti.

21

Hiše na Križni gori so visele kakor ptičja gnezda nad dolino, ki se je vsa iskrla v soncu. Tu se je začel položaj zased Primoževoga voda.

Vojko je sedel na kupu slame in bral Leninovo razpravo „Država in revolucija“. V zadnjem času se je precej ukvarjal s predstavami o bodoči družbi, za katero so prelivali kri, stradali in se dan in noč potikali po gozdovih. Kdaj pa kdaj se je ozrl k Primožu, ki je sedel na drugem koncu kupa in pisal dnevnik. Na zgornjem podu skednja pa sta ležala Primožev pomočnik in mladi Travnikar. Ta je z Vojkovim daljnogledom opazoval pot iz doline in vse druge dohode do vasi. Poleg njega je ležal ob križastih linah šarec, iz katerega se je vlekel nabojni pas s sto naboji, ob njem pa sta bila še en pas in rezervna cev.

Na nebu je viselo bleščeče sonce kot meč nad glavo obsojenca. Kamorkoli je segalo oko, se je razprostiralo gorovje, prekrito s sveže zapadlim snegom. Obe noči, ko je divjal napad, so kopali in kamuflirali položaje. Bali so se nemškega topništva in niso varčevali z močmi. Skopali so mnogo rezervnih in slepilnih luknj. Pred seboj so imeli mesto in nemško posadko dva tisoč mož, za hrbtom pa Orlova.

Proti jutru je Orlov pregledoval položaje. Bil je že kar zadovoljen. Kljub temu jim je v mraku, ko so bili zbrani ob Nandetovem kotlu zagrozil: „Naj vam ne pride na misel, da bi se umaknili, preden ukažem. Postrelil bom vse, ki bodo zapustili položaje. Ne maram, da bi se zavoljo

nas izjalovil divizijski napad, tudi če vsi crknemo.“

Vedeli so, da misli resno in da je tako nevaren kot Nemci.

Prvi dan je minil v spokojnem miru. Po cesti so hrumele kamioni in tanki, Nemcev pa ni bilo na spregled. Doživeli so presenečenje. Ko je belo planjavo Sorškega polja rezal tovorni vlak, so se v sinjini neba zalesketala tri letala. Nizko so zdrsnila prek njihovega grebena. Na krilih so opazili rdeče zvezde. „Titovci“ so jim prišli na pomoč z baz onstran Jadrana. Kot tri grabežljive ptice, ki napadajo kačo, so obletavali vlak in ga obstreljevali, dokler ni lokomotiva zavlela čez nasip in se je jadval vlakom dvignil črn dim s plameni. Ljudje so kot zbegane mravlje begali okoli razbitin.

Prepričani, da Nemcev ne bo, so se ukvarjali vsak s svojimi mislimi. Primož si je kdaj pa kdaj segel z roko v lase in si z njo potegnil čez čelo, kot bi pomagal porodu vznemirljivih misli. Z grebena so se videla rebra s Travnikarjevo domačijo. Bil je vznemirljen. Blisk mu je bil sporočil, da ima zanj in tovariše takoj po napadu pripravljen podvig. Zato je računal, da se bodo oglašili tudi pri Travnikarju in da bo spet videl Ano. Ves vzbujen je bil od napetega pričakovanja. Z lepo, drobno pisavo je pisal v svoj razmočeni dnevnik:

„Nikoli in za nobeno ceno se ne bi odrekel čaru pričakovanja. To je omamno in vznemirljivo čustvo. Napolni te s tesnobno napetostjo in radovednim ugibanjem. Fantazija dobiva krila... Kaj vse se lahko zgodi v svetu nešteti možnosti.“

Če je bodočnost odvisna že samo od dveh, nikoli ne več, kakšna bo. Življenje je zanimivo že zato, ker nam je nenehno zastrto. Največji užitek pa je odkrivanje zastrti stvari in predvidevanje.

Prešernovo proslavo

v počastitev slovenskega kulturnega praznika
ob 125-letnici pesnikove smrti

v četrtek 7. februarja 1974 ob 20. uri v modri dvorani Doma
glasbe v Celovcu.

Na sporedu bodo:

- Slavnostni govor — univ. prof. dr. Anton Slodnjak
- Podelitev literarnih nagrad Slovenske prosvetne zveze
- Koncert članov Glasbene matice iz Trsta

Ljubitelji slovenske besede in glasbene umetnosti vabimo, da se
proslave udeležijo v čim večjem številu. Z udeležbo na Prešer-
novi proslavi bomo izpričali povezanost z narodno celoto.

O d b o r

„Hlapec Jernej“ v Globasnici

V nedeljo 20. 1. 1974 se je na prireditvi v Globasnici predstavilo amatersko gledališče iz Ptuja z dramatičnijo Cankarjevega „Hlapca Jerneja“. V vlogi hlapca Jerneja je nastopil jubilarnt gledališča Ptuj, Lojze Matjašič. Videli smo njegovo resnično umetniško predstavljanje hlapca Jerneja v vsem svojem trpljenju, z vsem svojim križevim potom v času iskanja svoje pravice. V dvaindvajsetih slikah smo spremljali Jerneja na

njegovi tragično trnjevi poti preko Doline in Ljubljane, videli smo ga na Dunaju, da bi pri cesarju izprosil pravico, katere mu krivični sodniki niso hoteli priznati. Stal je tam zgarran in zguban, vržen čez domači prag, potem ko je štirideset let zalival domačo zemljo s svojim znojem.

Kdor je videl to predstavo, dolgo ne bo pozabil Jernejeve molitve: „oče naš, ki si v nebesih, tvoje pravice iščem, ki si jo poslal na sver...“ Ob tej molitvi so se marsikomu zasolžile oči in če si natančno poslušal, si slišal, da tudi Jernejev glas na odru joče.

Gledalci, ki so do zadnjega napolnili dvorano, so tiho strmeli na oder in marsikdaj je bilo opaziti, da so se roke gledalcev dvignile k obrazu in ko so jih položili nazaj, jim je na licu ostal vlažen blesk, ki je bil enak solzam.

Predstava „Hlapec Jernej“ v Globasnici je bila popoln uspeh. K vsemu temu je pripomogla zlasti umetniška igra Lojzeta Matjašiča ter dobra režija Franja Potočnika, ki je bil tudi scenarist in dramaturg. Seveda pa je k uspehu prispevalo tudi občinstvo. Kajti premalo je samo veselje do igranja in napor igrancev, da predstavo dobro opremijo in odigrajo, če manjka občinstvo, dobro občinstvo, za katerega se igra in kateremu velja ves trud igrancev. In koroško občinstvo je dobro občinstvo. To se je pokazalo in se še kaže pri vseh kulturnih prireditvah na Koroškem.

Ob „Hlapcu Jerneju“ v nedeljo je to prišlo popolnoma do izraza, ljudje, ki so spremljali dogajanje na odru, so z Jernejem čutili vso trpko bridkost in bolečino. Tudi oni, tako kot Jernej takrat, iščejo svoje pravi-

Priznanje

književniku
Valentinu Polanšku

Koroškim umetnikom, ki so si na literarnem, glasbenem, upodablja-
jočem in znanstvenem področju pridobili posebne zasluge, je dežela podelila delovne štipendije za leto 1974. Namen teh delovnih štipendij je pospeševati kulturno dejavnost na Koroškem.

Med 17 koroškimi nagrajenci je tudi naš slovenski pisatelj in pesnik Valentin Polanšek, ki je nagrado prejel za slovensko liriko.

Pesniku in pisatelju Valentinu Polanšku k temu priznanju iskreno čestitamo z željo, da bi še naprej bil tako ploden in delaven in da bi še nadalje slovensko kulturo na Koroškem bogatil s svojimi deli.

Celovec

Pred dnevi je deželni glavar Sima v prostorih deželne vlade ravnatelju deželnih uradov dr. Othmarju Hauerju izročil veliko zlato častno odličje za zasluge za republiko Avstrijo, s katerim ga je zvezni predsednik odlikoval za mnogoletno dejavnost v službi koroške deželne uprave.

Ravnatelju deželnih uradov dr. Othmarju Hauerju čestitamo k visokemu odlikovanju.

Slovensko prosvetno društvo

„Danica“ v Št. Vidu

vabi na sodobno ameriško komedijo

ZARES ČUDEN PAR

v nedeljo 27. januarja 1974
ob 14.30 uri pri Voglu v Št. Primožu. Nastopa igralska skupina „Oder 73“ iz Pliberka v režiji Anite Hudl.

Prijatelji smeja in zabave pri-
srčno vabljeni. Vstop je prost!

Odbor

ce. Pravice obstoja in pravice slovenske besede, ki je njihova in ki so jo govorili že njihovi dedje in pradedje in katero tudi tukaj koroški Slovenci in ne prosijo usmiljenja, samo SVOJO PRAVICO ZAHTEVAJO, ki je zapisana in podpisana.

Anita Hudl

So kann man auch zu Mitgliedern kommen

Herr Ing. Staurac antwortete mir auf meinen Leserbrief, in welchem ich Bedenken angemeldet habe, ob es möglich ist, daß eine Organisation zwar „Mitglieder“ zum „Ersticken“ hat, aber nur 14.000 S an Jahresmitgliedsbeiträgen einnimmt. Da hat mir nun Herr Ing. Staurac erklärt, wie kompliziert das beim KHD mit den Mitgliedern ist. Haben Sie es auch gelesen?

Normal ist es so, daß man von Mitgliedern eines Vereins schriftlich oder mündlich eingeladen wird, diesem beizutreten. Wenn man das will, füllt man die Beitrittserklärung aus, unterschreibt sie und ist dann Mitglied. Man scheint dann auch in der Kartei des Vereins auf und monatlich, halbjährlich oder jährlich zahlt man einen festgesetzten Mitgliedsbeitrag, sowohl als ordentliches als auch als förderndes Mitglied.

Beim KHD ist es natürlich ganz anders, eben kompliziert, wie eben der KHD nun einmal kompliziert und auch ganz anders ist. Zum Beispiel: Der Gesangsverein X tritt dem Kärntner Sängerbund bei, jener Organisation, die den größten Teil der Kärntner Chöre vereinigt. Da aber der Verein X dem Sängerbund beigetreten ist, sind seine Sangesbrüder und Sangeschwestern gleich auch „Mitglieder“ beim KHD. Die Sänger zahlen natürlich keine Mitgliedsbeiträge und haben auch keine KHD-Mitgliedskarten; es scheint, daß 90 % der Mitglieder gar nicht wissen, daß sie „Mitglieder“ des KHD sind, denn wer denkt schon, daß man auch dort als Mitglied gezählt wird, wenn ein Verein dem Sängerbund beiträgt. Den Mitgliedern der Turn- und Elternvereine ergeht es wohl nicht anders.

So kommt es auch, daß Dr. Reginald Vospernik, Chef der christlichen Slowenen, über seinen Elternverein „Mitglied“ des KHD ist. Und auch der Liebling des Heimatdienstes, nämlich meine Wenigkeit, wäre um ein Haar „Mitglied“ des KHD geworden. Als die Sängerrunde, bei der ich war, dem Sängerbund beitreten wollte, hörte ich auf zu singen, denn ich wußte zufällig, daß man so „Mitglied“ des KHD wird. Ich sah darin eine „Vergenotwendigung“, weil es nicht mein Wille ist, dieser Organisation anzugehören und mich von ihr kalt als 50.001 „Mitglied“ zählen zu lassen, wo mich doch keiner gefragt hat, ob ich das auch will. Ich wollte singen, nicht aber meine Person irgendeinem Verein zur Aufstockung des „Mitglieds“ standes zur Verfügung stellen!

Sie liegen auch falsch, Herr Ing.

Staurac, wenn Sie annehmen, daß es meiner Aufmerksamkeit entgangen sei, daß der Kärntner Sängerbund aus dem KHD ausgetreten war, mit der Begründung, daß er da sei, um das Lied zu pflegen und nicht um Politik zu betreiben.

Übrigens sollte man beim KHD nun doch einmal prüfen, wieviele Slowenen und KHD-Gegner seine Mitglieder sind; oder macht das dem KHD nichts aus, wenn es nur seinen Mitgliederstand hebt? Entschuldigen Sie, aber ich bekomme einen Lachkrampf, so ungemein lustig „ischt“ es, wie der KHD zu seinen Mitgliedern kommt.

Nun noch zu Ihrer Erklärung bezüglich des Jahresmitgliedsbeitrages. Es ist zumindest komisch, wie der sogenannte Säckelwart den Zeitungen mitteilen kann (so stand es drinnen), daß nur 14.000 S an Mitgliedsbeiträgen im genannten Jahr eingenommen wurden. Von „Teilmitgliedsbeiträgen“ war nicht die Rede und die Betonung lag auf dem Wort „nur“, wobei dann weiterlich festgestellt wurde, daß eine Subvention des Landes Kärnten noch aussteht. Außerdem ist es auch eigenartig, daß der KHD 14.000 S als Jahresmitgliedsbeiträge als Einnahmen den Zeitungen mitteilt, wenn, wie Sie sagen, erst einige Vereine eingezahlt haben. Die-

V rubriki „Tribuna bralcev“ objavljamo od časa do časa dopise, ki jih prejmemo za objavo v našem listu. Pri tem pa izrecno poudarjamo, da v posameznih prispevkih izraženo mnenje ni nujno tudi mnenje uredništva.

Uredništvo

se Regelung wurde 1972 getroffen, wie Sie sagen, und einige Vereine hätten vorzeitig eingezahlt, während die meisten angeschlossenen Vereine erst nach Jahresschluß dem KHD die Beiträge zahlen. Warum haben sie dann nicht Anfang 1973 bezahlt, wenn die Regelung schon 1972 getroffen wurde?

Wie das auch sein mag. Nur kann man dann nicht groß in die Zeitungen schreiben: nur 14.000 S Jahresmitgliedsbeiträge, wenn erst ein „geringer Teil“ die Beiträge gezahlt hat. Oder man muß eben nüchtern sagen, daß die Vereine vielleicht nicht mehr zahlen wollten! Bei einer Organisation, bei der es so kompliziert und umständlich hergeht mit den Mitgliedern, möchte ich nicht Mitglied sein.

Herbert Guttenbrunner
Köttmannsdorf

TEČAJ ZA STARŠE

v petek 1. februarja 1974 ob 9. uri.

Dr. Metka Klevišar z Dunaja bo predavala o človekovi odgovornosti za zdravje, iz vsakdanje prakse otroškega in mladinskega psihologa ter o psihosomatskih motnjah.

KUHARSKI TEČAJ

od ponedeljka 11. marca ob 10. uri do petka 15. marca do 13. ure.

Tečaj se bo odvijal pod geslom: „Jedila na žaru in obložena plošča“. Interesenti naj se pisмено prijavijo najkasneje do 8. februarja 1974. Pri prijavi je nujno potrebna tudi navedba poklica in službe (gospodinja ali uslužbenka v gostinstvu).

Dom v Tinjrah

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Kaj je potem stvarnost? V bodočnosti je največkrat zanikanje predvidevanja. To pomeni, da je človek nezmotljiv. Predvidevanje pa je ugibanje toka stvari. Čim bolj je bodočnost odvisna od mnogih silnic, tem bolj je neznana. Kdo ve, koliko je odvisna od ciljev in koliko od izhodišč? To se pravi, da človek, kadar stremi naprej, ne sme pozabiti na vzrok in ne na posledice. Tudi iz različnih izhodišč lahko dosežemo isti cilj, ker drži k njemu mnogo poti. Ni sem za to, da bi prihajali k ciljem samo po eni poti.

Malo se je zamislil, kot bi se bila nit njegovih misli pretrgala. Potem pa je zadnji stavek dvakrat podčrtal.

„Bojim se razočaranja. Razkroja mi voljo. To je čustvo poraza, ki ni za nas, ki hočemo zmagovati. Razočaranje je posledica nestvarnega predvidevanja in iluzij; prevelikih upov ob premajhnih možnostih; prevelikih želja za prešibko voljo.“

Čutim, da se mi težnja za bojem krepi. Čim teže premagaš stvari, tem večje je zadovoljstvo. Rad predvidevam in gledam, kako se uresničuje sen. Hudo pa je motiti se. Upam, da se o stvarih, ki o njih razmišljam, ne bom preveč zmotil.

Obsojeni smo na večno iskanje. Gorje tistim, ki tavajo izgubljeni. Umetnost življenja je sprijazniti se z resnico, ki je zastirta vsem in noče tvegati, da bi jo iskali in odkrivali. Vedno leži nekje na dnu. Malo besed je potrebno samo tam, kjer je kaj vsebine.

Kdo ve, zakaj se rad vdajam iluzijam, celo takrat, kadar smo vsi do kolen v blatu in krvi? Čemu rad gledam po tujoče oblake, razpenjene vode, rosno cvetje, žerjavico ognja, kristal snega? Čemu se ukvarjam s seboj, ko imajo vsi toliko opravka z drugimi? Ne vem, ali je to koristno. Vsekakor je to iluzija. Most v prihodnost. Brv čez vodo reke sedanosti, na obrežje prihodnjega.

Hočem in moram razviti v sebi neuklonljivo voljo, prestatl vse, tvegati, ustvarjati, rasti in boriti se. Kaj je volja? Volja je most nad praznino, kjer se iz želje spočenja dejanje. Tam, kjer nič ni, da ustvari nekaj. Tam, kjer nekaj je, da uniči. Počenjal bom tudi zlo, zato, da bo nekoč zagospodovalo dobro. Nekaj hočem napraviti iz sebe. Čim bolj me bodo tlačili, zasmehovali ali celo prezirali, tem više se bom povzpela, tem bolj bom rastle. Navzven se bom zapirala, znotraj rastle... Otrdel bom v svoje jedro. Roditi se hočem z vsakim sončnim vzhodom znova... In z zahtodom sonca želim umreti... Roditi se hočem z nočjo in se z dnem razbliniti... V enem samem življenju hočem živeti tisoč življenj. Zgoreli hočem v ognju življenja, nikakor pa ne razpasti, še manj pa zginiti, kar je usojeno mnogim.

Ljudje smo na svetu zato, da svezamo roke v svet neskončnega. Želim si, da bi se moja misel spojila z reko večnosti... Da bi moja misel okamenela... In ostala kot sled travne bilke, pisane školjke, kosli ptic ali rib, spremenjenih v kamenje.

Razočaranja se bojim bolj kakor smrti. Prav sedaj se ga bojim, ko sem njej zaplodil otroka, nov sen življenja. Upam, da ne bom razočaran. Ne vem pa, zakaj se vsak dan bolj bojim za življenje. Za smrt mora biti človek močan. Ko se je nadejaš najmanj, ti nadene zanko okoli vratu. Smrt je edina pravica za vse ljudi, ker nam je vsem neizpodbitno usojena. Vse, kar se zgodi med rojstvom in smrtjo, je beg, je iskanje z vnaprej znanim izidom. Pot z neznanih obal v neznane pokrajine... Stvarnost je največkrat zanikanje našega predvidevanja. Tudi s tem se je treba sprijazniti. Poiskati je treba pot, ki je res tvoja in nikogar drugega. Odmakniti se od drugih pomeni, najti sebe. Najti sebe pomeni, znati vezati se tudi z drugimi. V čem je usoda sveta? V svobodi človeka? Je sreča v boju? Zmaga

v zaupanju? Lepota v hrepenenju? Veličina pa v tem, da človek na meji smrti prerašča sam sebe?

Ko je napisal te misli, je nenadoma začutil, da postaja prazen. Še enkrat je preletel napisano, kot bi preudarjal vrednost nekaterih misli ki jih je kot zrnje zadnjih mesecev skušal strniti v celoto. Potem se je zazrl proti Jelovici in prepravile so ga želje po Ani. Njegova ljubezen je dobivala novo vsebino. Po kratkem presledku je napisal:

„Ljubezen je zblíževanje dveh v eno samo hotenje, ki traja včasih samo trenutek, včasih pa vse življenje.“ V mislih in čustvih je preletel, kar sta doživela v zadnjem času. „Dokler ne poznaš usodine dna, so ti tudi višine tuje. Če ne poznaš prosojnih plasti daljav, ti ni do bližine. Živeti pomeni zblíževati stvari, ki so si včasih tudi zelo oddaljene... Ljubezen je najvišje združevanje. Lepo je spajati dva različna svetova v novo celoto; tudi smrt je združitev, pravzaprav le vrnitev v izhodišče.“

Poklical je Vojko in mu prebral, kar je napisal. Ni bil še golov, ko se je oglašil s poda Travnikarjev:

„Fantje, kolona!“

„Kakšna kolona?“ je vprašal Vojko.

„Menda so partizani.“

„Iz katere smeri?“

„Z desnega boka! Naravnost na nas gredo!“

Vojko in Primož sta hladnokrvno pospravila papirje v torbico in splezala po lestvi k mitraljezu.

„Daj daljnogled!“ je ukazal Vojko in se sam lotil opaževanja, medtem ko je Primož legel k mitraljezu.

Iz gozda se je vlekla kolona kot lena kača. Naštel je štirideset mož. Hodili so v razmiku nekaj metrov, mirno in utrujeno. Puške so jim visele čez ramena na razne načine, bili so pisano oblečeni, nekateri so imeli rdeče rute okoli vratu, sprednji so bili oboroženi z italijanskimi brzostrelkami.

KITAJSKA PRIPOVEDKA

Skopuh in čarovnik

V neki vasi je živel bogat kmet. Bil je tako skop in pohlepen, da je še spomin nanj neprijeten.

Imel je velik vrt. Sadije s tega vrta je slovelo po vsej deželi. Vsako jutro je prišel stiskač na trg, vprežen v visoko naložen voziček s sadijem.

Tako je nekoč pripeljal na trg voziček hrušk. Hruške so bile prelepe, brez napake — nobena ni bila prezrela, nobena več zelena.

Stiskač se je ozrl po drugih vozičkih in si dejal:

„Moje hruške so najlepše. Zato jih bom drago prodajal. Manj kot deset grošev za sadež ne vzamem!“

Ko je tako določil ceno, je zagledal pred seboj starega berača. Revež je moral imeti dolgo pot za seboj. Sestrado telo mu je pokrival cestni prah, težko je sodel in se opiral na popolno palico.

Stopil je k prodajalcu in v prošnjo iztegnil roko.

Skopuh pa si je požvižgaval nekakšno pesmico in se delal, kot da ne vidi starčka, niti njegove tihe prošnje.

„Dobri gospod, saj ne boste obubožali, če boste siromaku podarili hruško!“ je dejal starček.

Oh, da le ne bi poprosil prav tega stiskača! Lakomni in skopi kmet še svoj živi dan nikomur ni podaril niti gnile češnje. Še njegova žena in otroci niso vedeli, kakšnega okusa so lepe hruške in drugo sadije z vrta. Kako naj podari tak človek sadež neznane-mu siromaku!

Dolgo je moledoval stavec, a skopo srce se ni omehčalo.

„Pojdi, pa berači drugje,“ je jezno zakričal kmet. „Obletavaš me kakor čebela cvet-jel!“

Berač pa se ni umaknil.

Kmet je postal še bolj glasen:

„Poslušaj, pasji sin, izgini in ne odganjaj mi kupce!“

Berač je dejal:

„Gospod! Sto hrušk imate na vozičku. Jaz pa vas prosim samo za eno. Se je vredno jeziti zaradi tako majhnega daru?“

„Majhnega daru?“ je zrastle kmet. „Za vsako hruško lahko izkupim lep denar! Izgini žel!“

Tako je vpil, da se je okrog njegovega vozička zbralo veliko ljudi. Prigovarjali so:

„Dajte mu hruško in naj gre v mir! Dajte mu, čeravno najslabšo!“

„Jaz nimam slabih hrušk!“ se je repenčil skopi kmet. „Kdor bi rad jedel hruške z mo-

jega vrta, naj jih plača!“

„Dobro,“ je dejal eden izmed gledalcev, „tukaj imate denar. Dajte siromaku svojo najlepšo hruško!“

Trgovca je potisnil beraču v roke najbolj zanikrni sadež. Siromak se je priklonil možu, ki mu je bil kupil hruško, in dejal vsem, ki so se zbrali:

„Gospodje! Sto slastnih hrušk imam! Prosim, pogostite se z njimi!“

Vsi so se začudili njegovim besedam.

„Zakaj si toliko prosjačil za kmelovo hruško, če jih sam premoreš sto?“

„Vse boste razumeli“, je odgovoril berač. Hitro je pojedel podarjeno hruško, zbral peške, izkopal v tleh globoko jamico, vsadil semena vanjo in jih zagrmil z zemljo.

Iz bližnjega vodnjaka je zajel vedro vode in semena zalil.

Ljudje niso odtrgali oči od berača in nestrpnost čakali, kaj se bo zgodilo. Le kmet se je še vedno jezil saj je beračevo ravnanje odvrnilo vso pozornost od njegovih hrušk in kupčije.

Med ljudmi so se razlegli začudeni vzkliki: iz tal je priklila zelena rastlina. Čez minuto se je že razrasla v drevo, v veliko hruško, ki je čez dve minuti vzcvetela in čez tri minute bogato obrodila.

Berač je začel trgati velike, sladke sadeže in jih deliti ljudem. Hruške so bile tako sladke in sočne, da je vsak, ki je poskusil eno, iztegnil roko še po drugi.

„Mama, kakšno je sonce? Zakaj praviš, da stoji na nebu? Zakaj pa ne pade z neba? Zakaj? Zakaj? Kako?“

„Oh, saj ta otrok nas bo vse še ob pamet spravil,“ se je pritoževala mati nad dečkom, ki ni imel več kot sedem let. Na videz je bil morda tak kot vsi dečki njegovih let. Ne, tudi na videz ni bil tak kot drugi. Bil je miren in tih in — plašen. Zelo plašen.

Z materjo sta vstopila v kupe. Sedla sta. Pričela sem ju opazovati kot vsakega, ki je prisedel k nam.

Mati ni imela več kot štirideset let. Bila je krepka kmečka ženska, rdečih lic in zgaranih rok. Deček pa je bil lep, tako lep, da je bilo skoraj neverjetno, da je njen sin. Imel je nežno rožnato polt in lepe, lepo oblikovane roke. Lasje so bili temni in kodrasti. Najlepše,

kar je imel, pa so bile njegove oči. Tako lepih oči še nisem videla. Bile so velike, temnomodre, tako modre kot globoko morje. Obrob-ljene so bile z dvema gostima vejicama temnih trepalnic. In še ne-

kaj. Te lepe oči so bile otožne, žalostne.

V hipu me je spreletelo, da so te oči prelepe, da bi bile resnične. Ampak bile so. Bile so njegove, žive oči. Samo — videle niso. Lepi deček je bil slep.

„Da, slep je,“ je dejala njegova mati, „in mi imamo tako velik grunt. Edinec je. Tako dolgo smo ga čakali, pričakali pa takšnega.“

Opazila je znanko in njej je vse to pravila.

„Mož se dan in noč jezi. Kaj

Stiskač, ki sebi nikoli ni privoščil sadja z lastnega vrta, se je požrešno ozrl na hruške s čudežnega beračevega drevesa.

Kmalu je bilo drevo obrabano, ljudje so se razšli. Vsak se je spet posvetil svojim opravkom. Berač in stiskaški kmet sta ostala sama.

Kmet je stal kot začaran in čakal, kaj bo naredil berač.

O, marsikaj se je že zgodilo. Starček je vzel svoj popotno palico in začel z njo udarjati po deblu čudežne hruške. Ob vsakem udarcu se je drevo stanjšalo in zmanjšalo, dokler ni spet le zelena rastlinica zlezla v zemljo. Samo majhna jamica je še ostala tam, kjer se je bila košatila hruška.

Ko si je skopi kmet opomogel od začudenja, starega berača ni bilo nikjer več. Kmet je moral dolgo računati, koliko bi lahko berač iztržil za svoje hruške, če bi jih prodajal, in ne, bedak, razdajal.

Ko pa je stopil k svojemu vozičku in pogledal nanj, se je lahko samo še prijel za glavo: vse hruške so izginile!

Skopuhu se je posvetilo, da je bil stari berač čarovnik in da je na svoje čudežno drevo prenesel hruške. Ves iz sebe od jeze se ga je odpravil iskat. Trdo je udarjal z nogami po tleh, kot da bi bila zemlja kriva njegove izgube. A starega berača ni našel nikjer.

Ko se je pod večer vrnil na trg, ni našel več niti svojega vozička. Medtem ko je bil iskal berača, so mu ga odpeljali tatovi.

In tako se je moral skopuh vrniti domov brez hrušk, brez vozička in brez denarja. Prav mu je bilo, stiskaču!

Trgovina

Tinček ima trgovino, res pravo, v njej prodajalec je, z Mino, sestrico kupčuje — prodaja ji kavo.

Kava, že res, da ni prava, črn bob

tam iz vrečke mežika, a Mini namesto denarja se kamenček v roki svetlika.

Prodaja še drugo blago: namesto bonbonov koruzo, za čaj pa ponuja seno.

Mini vse to kar ugaja, pri igri mu nič ne nagaja.

A včeraj prišel v trgovino je muc in ukradel slanino.

Zdaj je trgovina že ves dan zaprta, Tinček in muc pa sta sprta.

Jože Olaj

Slepi deček

Deček je mirno sedel in poslušal, kakor da je že vaje njenega tarnanja.

Sedel je ob oknu, meni nasproti. Ogovorila sem ga. Nasmehnil se mi je in dejal:

„Veste, meni je še huje kot materi. Vem, da sem ji v nadlego. Ampak, včasih le moram kaj vprašati. Toliko stvari me zanima. Toliko bi rad vedel. Le stara mati mi zmerom rada odgovarja, kadar jo kaj vprašam. Pripoveduje mi tudi pravljice, kolikor jih še

ve. Veste, tudi ona že slabo vidi in mi ne more več brati. Povedala mi je tisto pesem o slepcu — „Le enkrat bi rad videl, kako sonce gor gre“. Tudi jaz bi rad videl sonce, čeprav le enkrat samkrat.

Danes me mati pelje k zdravniku. Nekoč mi je obljubil, da bom lahko še vse videl. Kako vesel bi bil, če bi lahko videl mojega Runa. Povsod me spremlja. Tako rad ga imam.“

Pobožala sem ga po roki in mu dejala, da bo še vse dobro in da bo res še vse videl. Verjame naj zdravniku. On že ve. Veseli naj se že vnaprej, koliko bo takrat presenečen, ko bo videl. Gotovo je že blizu tisti srečni dan.

Vlak se je ustavil in poslovila sva se. V grlu me je stiskalo, ko sta z materjo odhajala. Iz vsega srca sem želela, da bi imel zdravnik prav in da bi slepi deček zares spregledal.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

„Od kod partizani?“ ga je preblisnilo. „Prehitro bodo tu, da bi poslal po Orlova...“

Na levem boku onkraj soteske so imeli Gradnikovo brigado, toda malo je bilo verjetno, da bi sredi belega dne zapustila položaj.

Kolona se je bližala vasi v mrtvem kotu pod zasedami, ki jih je imel Sali pri cerkvi. Vojko se še ni odločil. Spomladi se je v idrijskem kotu, ko so varovali brigadni štab, približala njihovim položajem kolona ruskega bataljona, ki je bil ves v nemških uniformah. Rusi so prišli z nemške strani. Instinkt mu ni pustil, da bi streljal nanje. Samo brigadni štab je obvestil; tam je nastala zmeda, vse je drlo na položaje. Nazadnje so le ugotovili, da so Rusi. Razorožili so ga, ker je napravil preplah, in ga čez dve uri spustili. Če pa bi bil zaukazal ogenj, kar bi bil napravil skoraj vsak drug, bi bil prav gotovo ustreljen. Nekaj takega se mu lahko sedaj ponovi.

Če so Nemci, preoblečeni v partizane, bodo nje, partizane, v nekaj minutah zmleli, brž ko jih bodo spustili v bližino; če pa so partizani, pojde pred sodišče...

Tudi Primožu so legle na obraz temne sence. Upri je nogo v leseno gred in pomeril podolž po koloni. Posledice napačne odločitve so lahko strahotne...

Vojko so se nabrale na čelu drobne kapljice. Oči vseh štirih so bile uprte vanj — naj odloči. Zdaj je razložil že zvezde na kapah, le rdeče rute, ki so jih bili v brigadah pred kratkim prepovedali, so ga motile. Prav tako se mu je zdelo sumljivo, da imajo ti partizani toliko avtomatskega orožja. Nezaupljiv in oprezen, kot je bil, je dejal:

„Primož, slutim prevaro. To so beli ali Nemci.“

Spodaj v hlevu je presunljivo mukala živina, pri bližnjih hišah pa je zatulil pes. Jezen in boječ lajež se je izgubljal v sveže zapadlem snegu.

Zdaj je bila kolona sredi čistlin, enako daleč do hiš in do gozda, iz katerega je prišla.

„Primož, užgimo!“ je z globokim vzdihom, kot bi vrgel s sebe težko skalo, izustil Vojko in pomeril.

Zabobnela je strojnica in ognjeni curki so oškropili kolono po dolgem. Nekaj „partizanov“ je obležalo na poti, drugi pa so poskakali s poti in plegli po snegu. Iz lin visokega hleva jih je bilo videti, kot bi bili na dlani.

Takoj za njimi pa so se iz gozda prikazali Nemci v belih haljah... Zabobnele so težke strojnice... Križnata opečna pregraja se je razletela na kosce... Krogle so tleskale borcem okoli ušes, v oči se jim je usipal prah in omet. Od vseh je odpadla mora. „Švabi so bili, orkamadona!“ je dejal Vojko.

Se bi bili streljali na tiste, ki so kot črne pike gledali iz snežene odeje, pa je zabobnel brzostrelni top. Rafal je zadel mitralješko gnezdo. Pritisnili so glave k tlom.

„Na drug položaj!“ je zavpil Primož.

Se preden so poskakali s poda v slamo, se je zgoraj vžgalo seno. Dušljiv dim se je prepletal z ognjenimi zublji. Ves vod je zavzel izkopane zaklone po obrobju vasi. Nemci so krenili v napad v majhnih kolonah. Tudi pri cerkvi so zabobneli mitraljezi. Topovske granate in mine so orale sneg in zažigale hišo za hišo. Ob ognjenih kulisah so borci trdovratno odbijali napade. V vasi so zajokali otroci, njihov jok se je pomešal s cviljenjem psov in mukanjem živine, ki so jo gospodarji reševali iz gorečih hlevov.

„Vojko, umaknimo se!“ je predlagal Travnikarjev. Srce se mu je trgalo, ko so gorele kmetije.

„Ne, zdaj je, kar jel Orlov nam bi streljal v hrbet. On je izbral položaj! Jaz bi jih bil čakal višje nad vasjo, pa je ne bi požgal!“

Primož se je boril preudarno. Občutek, da jih je nekaj pobil, ga je miril. Polasčala se ga je skrb, ker mu je mu-

nicija kopnela. Skozi dimne zavese, v katere se je zavijal greben, so poslali k Orlovu kurirja z naročilom naj nemudoma pošlje municijo ker se bodo sicer umaknili. Sovražniku ni uspelo prodreti v vas prek čistlin, ki so se iskrite v krvavem soju. Svoje napadalne kolone je usmeril k cerkvi, kjer se je vnel spopad z bližine. Tako je pokalo, da so mislili, da nihče od Salijevega voda ne bo ostal živ. Ni trajalo dolgo, ko je streljanje pojenjalo, na grabenu pa so se ob cerkvi pojavili Nemci. Obstajala je nevarnost, da jih bodo odrezali od brigade. Zato so se sredi popoldneva v zaščiti dimnih zastorov skozi katere je sijalo krvavo sonce, začeli umikati. Na položajih v obronkih gozda nad vasjo jih je ustavil Orlov s svojo patroljo. Bil je razkoračen, velik in grozeč z brzostrelko v rokah.

„Umaknili ste se! Orkamadona!“ je pričel zmerjati.

„Niste nam poslali municije,“ je odvrnil Vojko, Primož pa je jezno vrgel šarca ob mrzla tla in rekel: „Ali naj jih s kopitom?“

Orlov se je nekoliko pomiril.

„Nate in brž napolnite!“ jim je ponudil dve torbi nabojev ki jih je nabral pri ranjenih.

„Kuhar nazaj! Ti imaš še dovolj municije, zaustavi Nemce! Ti, Jehova, pa takoj sem, boš pomagal basati pasove!“

S polnimi strojnici so zaustavili nemško prodiranje. Večernik je razvlekel dim. Videli so vse polno vojakov, ki so vdrlji v vas in obračunavali s prebivalci. Po stezi, kjer so se umikali, je pritekla ženska z otrokom v rokah, za njo pa stavec ob palici.

„Križ božji, vse bodo pobili v vasil!“

(Nadaljevanje v naslednji številki)

za oddih in razvedrilo

JONATHAN CRAIG

Maščevanje na sodoben način

Rick Lambert je sedel v postelji in opazoval, kako si Jean češe bujne plave lase. Pod zastirnim oknom je tiho brnela prezračevalna naprava. Čeprav je bila ura šele deset, je tukaj, na robu puščave, toploter že kazal več kakor trideset stopinj v senci.

— Pri tebi sem že deseti dan, — je zamišljeno pripomnil Rick. — Menim, da bi bilo prav, če bi čimprej odšel.

Nasmehnila se mu je:

— Deset prekrasnih dni in deset še lepših noči. — Položila je glavnik namizo in segla po rdečilu za ustnice. — Zakaj naj bi odšel, Rick? Ali te morda skrbi Harvey? Nikar no. Obvestil me bo, kdaj se bo vrnil. Zakaj ne bi izkoristila časa, ki nama je na voljo?

Rick je srknil whisky iz kozarca na posteljni omarici in si prižgal cigareto.

— Morda je bolj zvit, kakor si misliš. Zakaj si tako prepričana, da ničesar ne sumi?

— Ne bodi no smešen, — se je zasmejala. — Harvey misli, da so vsi tako pošteni kakor on.

— O tem nisem ravno tako zelo prepričan, — je zagodrnjal Rick, menda si sama rekla, da so ga pri inteligenčnem testu ocenili s 144.

— Zbiral je diplome kakor drugi zbirajo znamke, — je dejala Jean. — Toda o ljudeh ne ve skoro ničesar.

— Kaj pa tiste knjige in članki, ki jih piše o radioaktivnosti in kdove o čem še? Pa še tisto njegovo skrivno delo za vlado. Tako pameten človek...

— Še tako pameten človek je lahko za nekatere stvari zelo neumen. Njegove misli so skoro vedno tisoče milj daleč.

— Upajmo, da je tudi on še vedno tisoč milj daleč.

— Skoro dva tisoč. Še vedno je v Miamiu. Rick.

— Koliko časa pa je treba, da se oporoka odpre? Čeprav gre za veliko dediščino, vseeno mislim, da je deset dni več kot dovolj.

— Odprtje oporoke je samo začetek, — je odgovorila Jean. — Obledeti je treba odvelnike, strokovnjake za nepremičnine, posredovalce. Za kaj takega je treba veliko časa. Toda dejstvo je, da bo, ko se bo vrnil domov, prinesel več kot 200 tisoč dolarjev.

Rick je polihem zažvižgal.

— Morda pa tudi več, — je nadaljevala Jean. — Njegova teta je bila zelo bogata in on je bil njen ljubljeneč.

— Kakšno delo pa Harvey opravlja na tistem super tajnem vladnem oporišču v puščavi? Je vprašal Rick po krajšem razmišljanju.

Jean je skomignila z rameni in se še bolj približala ogledalu, da bi preverila rdečilo.

— Kdo pa to ve! — je zamrmrala. — Sam si povedal, da je to super skrivna zadeva. Nikoli mi ne pripoveduje o tem.

Vstala je in oblekla svileni domačo haljo.

Na vzhodnih vratih se je oglasil zvonec.

— Pa menda ni on? — je prese-nečeno vprašal Rick.

— Ne bodi prismojen, je odgovorila Jean. — Prav gotovo je pismonoša.

Vrnila se je s pismom v roki.

— Piše Harvey? je vprašal Rick.

— Da, — je odgovorila in se nasmejala. — Samo ne vem, zakaj je pismo naslovljeno na stari naslov. Od tam so ga poslali sem.

Rick je popil še požirek whiskyja: — Preberi, da bova videla, kaj je novega.

Odprla je ovojnico in začela brati.

— Kaže, da je z oporoko vse urejeno. Njegov del — najin del — 243.000 dolarjev! — Naenkrat se je namršila. — Res čudno. Pravi, da nikakor ne more pozabiti, kaj se je zgodilo Charlieju Morrisu.

— Ali je to tisti njegov tovariš, ki je bil izpostavljen premočni dozi sevanja?

— Prav on. Umril je počasi, v strahotnih bolečinah. Saj sam veš, da pri tem ni pomoči...

— Da, vem, — je dejal Rick. — Beri naprej!

— Harvey piše, da je pogosto razmišljal o tem, da bi opustil svoje delo, preden bi še njega doletelo kaj podobnega. Ker je zdaj dobil dediščino, bi rad odšel kam daleč, kjer bi lahko samo bral in proučeval ptice in cvetje. Utrudili so ga poskusi v puščavi. Dolgočas ga že radioaktivno obsevanje elementov, nato pa odstranjevanje vseh sledov sevanja.

— Le zakaj piše o vsem tem?

— Če gre za Harveya, ni to nič nenavadnega, — je odgovorila Jean. — Vedno preskakuje s predmeta na predmet, tako v pisnih kot v govornju.

— Mene zanima samo, kdaj se misli vrniti.

— Verjetno je tudi to napisal, če ni pozabil. Poslušaj še tole: prebral je sporazume o ekstradiciji. Saj veš, če kdo odide v kakšno južnoameriško državo, ZDA pa zahtevajo njegovo izročitev.

— Seveda vem, kaj so to sporazumi o ekstradiciji, jo je prekinil Rick. — Čudim se samo, zakaj ti sporazumi zanimajo Harveya.

— Ne vem, — je malomarno re-

— Ti je hladno, Johnny?

— Ne, gospa. Ogrl sem se, ko sem kidal sneg. — Johnny Masters je vedno brezplačno čistil sneg izpred cerkve. Nekoč sem ga vprašala, zakaj ne hodi k maši.

— Boljše mi je, če sem sam, gospa. Čudak sem. Gotovo bi motil. Ne vem, kdaj je treba vstati, sesti ali poklekniti. Gotovo bi vse delal narobe.

— Ko boš končal, pridi na skodelico čaja. Imel je navado pihati v skodelico in polivati čaj. Zato sem ga spravila v kuhinjo, ne v jedilnico, kjer so bili drugi gostje.

Pohitela sem v svojo kavarno, ki je poleg cerkve. Verjetno bo kdo prišel iz cerkve in si bo zaželel popiti kaj toplega.

Po besedah doktorja Jordana je Johnny duševno zaostal. Ko je bil majhen, je padel z drevesa. Od tedaj je Nori Johnny.

Ljudje so se mu posmehovali, vendar brez zlobe, tako da bi bil prizadet.

Nekoč, ko je delal še kot barman pri Jedu Wallaceu, se je pojavil neki gost in naročil dvojni viski. Gospodarja ni bilo v lokal. Postregel je Johnny. Neznanec je pijačo prelili v stekleničko in jo zapečatil.

— Kaj ne boste popili viskija, gospod? — ga je vprašal Johnny.

— Ko bi popil vse viskije, ki jih naročim, bi bil pijan kot krava. Lahko vidim merico, ki jo uporabljate?

Johnny mu je dal majhno kovinsko merico v obliki bokala.

— Kaj pa je to? Zakaj ste na dno merice prilepili kovanec?

— Ne vem. Gospodar ima navado, da pravi, da ga bo že odlepil, če pride kakšen poseben tip. Včasih nalepi tudi dva kovanca, navadno pozno zvečer, ko so ljudje že malce vinjeni.

— O, zares? Veš še kakšen trik, ki ga uporablja? Počakal bom tvojega gospodarja.

Bil je uslužbenec uprave za mere. Johnny je iz-

kla Jean. — Rick! — je naenkrat vzkliknila. — Ne bo se vrnil. Z letalom bo odpotoval nekam, kjer ga naše oblasti ne bodo več dobile, in tam proučeval ptice in cvetje.

Rick je osuplo gledal.

— Kam pa misli oditi?

— Tega ni napisal. Pismo prav gotovo ni po pomoči naslovil na hišo, kjer sva nekdaj živela. To je storil nalašč, samo da je prišlo kasneje. S tem si je pridobil čas in neovirano odpotoval, kamor je želel.

Rick si je ovlažil ustnice:

— Ničesar ne razumem. Menda se mu ni zmešalo?

Jean se je nenadoma zdrznila.

— Rick, on vse ve o naju! Ve, da si vedno prihajal sem, ko je bil v službi.

— Saj se mi je zdelo, da ne bova mogla varati tako pametnega moškega, — je godrnjal Rick. — Varala sva sama sebe.

— Prepričan je, piše, da sva ves čas, odkar je odpotoval, v njegovi postelji.

— Kje pa naj bi tudi bila? — se je nasmehnil Rick. — Že prav, ve za naju dva, zdaj pa je v tujini s 243.000 dolarji. Ti imaš dovolj denarja v banki. Jaz sem pri tebi. Vso zadevo je treba obravnavati filozofsko.

— Ali se ti meša? Kakšna filozofija neki, ko pa gre za skoro 250 tisoč dolarjev!

— Lepo sva se imela.

— Toda Rick, to je pravcato premoženje.

— Daj, kaj še piše, beril!

Jean ga je nekaj časa gledala, nato je brala dalje.

— Pravi, da ne bo mogel uživati v svojih plicah in cvetju, če naju ne kaznuje za tisto, kar sva storila.

— Zato je tudi zbežal z dediščino, — je pripomnil Rick.

— Pravi, da je storil nekaj, zaradi česar se ga bova spominjala vse življenje.

— Seveda se ga bova spominjala, — se je zasmejala Rick.

— Piše, da je, preden je odpotoval... Jean je planila pokonci in buljila v posteljo, oči pa so se ji širile od groze.

— Kaj ti je naenkrat? — jo je vprašal Rick.

Zamajala se je, kot da bo padla.

— Vzmeli v postelji...

— Kaj pa je z njimi?

— Preden je odšel, jih je obseval. Zdaj so radioaktivni!

gubil službo barmana, toda dobrodušni Jed ga je obdržal za dela, ki jih drugi niso hoteli opravljati in pri katerih ni bilo treba misliti.

Samo enkrat je gospa Gest pustila Johnnyja samega v slaščičarni. Vedela je, da se ne bo dotaknil slaščic, čeprav jih je imel zelo rad. Toda, ko je na notranji strani tehtnice opazil neko lepljivo snov, na katero so se lepile ose, ga je to tako navdušilo, da je vsaki stranki pokazal, kako to spremeni dejansko težo slaščic.

Seveda so Johnnyja vrgli ven.

DOROTHY B. BENNETT

Čudak

Nikar me napak ne razumite. Rad je delal. Čistil je okna in opravljal težka dela pri farmarjih.

— Johnny je imeniten z živalmi. Ovce čuva bolje kot ovčarski pes. Cele noči je zmogel prebedeti pri kravi, ki teli — so imeli navado govoriti o Johnnyju.

O vsem tem sem razmišljala, ko je Johnny kidal sneg.

Moja sestra in svak sta vsako soboto in nedeljo pri meni. Leonard je psihiater v veliki bolnišnici. Zanimal se je za Johnnyja. Ko je Johnny prišel na čaj, ga je Leonard dobro opazoval.

Johnny je popil polovico čaja, skoro cel kolaček pa je zmetel papigi. Čivkal je in zabaval ptička. Tudi mačka se je začela motati okrog njega in mu je nazadnje skočila v naročje.

— Morda bi lahko kaj storil zanj — je rekel Leonard zamišljeno, ko je Johnny odšel.

— Lahko bi napravil iz njega kompletno osebnost, koristnega državljana.

— Toda zakaj? On je srečen, kakršen je. In koristen. Vse naredi. Nevaren pa ni.

Anekdote

Med vojno je angleški kapetan dejal svojim vojakom, da jim bo dal za vsakega ujetega sovražnikovega vojaka po en funt. Na straži sta bila že naslednjo noč dva škota. Taboru se je približevala sovražna vojska.

„Nikar ne budiva ostalih,“ zašepeta škot svojemu prijatelju. „Čez hrib se vali 10.000 funtov!“

Rimski filozof Lucij Anej Seneka je bil Neronov učitelj. Neron je dal napraviti silno bogat šotor, ves posejan z dragulji. Dvorjani so tekmovali, kdo bo cesarju prej čestilal. Seneka pa je dejal:

„Ta izdelek dokazuje bolj tvoje ubožstvo kot tvoje bogastvo. Kajti, če bi se zgodilo, da bi bil ob šotor, bi vsi videli, da nisi dovolj bogat, da bi si dal napraviti še enega.“

Angleški general lord Roberts je bil odličen vojskovodja, bil pa je bolj majhne postave. Ko je po daljšem času spet prišel v londonski klub, je srečal precej tujcev, ki so mu jih šele predstavili. Med njimi je bil tudi dovtipen velikan, ki je rad zabaval okolico, seveda na račun drugih.

Ko sta si pritikavi general in velikan stala nasproti, je šaljivec položil roko na čelo, kot bi motril kaj v daljavi, in rekel z mogočnim glasom:

„Večkrat sem že slišal o vas, gospod, videti vas pa ne morem.“

General Roberts mu je dobrodušno odgovoril: „Meni pa se je glede vas pripetilo ravno nasprotno: dobro vas vidim, a še nikdar nisem kaj slišal o vas!“

Ko se je ameriški general in poznejši predsednik Ulysses Grant zaničljivo izrazil o nekem armadnem častniku, ga je član njegovega štaba poskušal braniti in je pripomnil, da je bil ta častnik že v desetih bitkah.

„Tista mula tudi,“ je rekel Grant, „pa je že vedno mula.“

Za dobro voljo

— Pravite, da vas je obtoženi „Že, žel“ odgovorita dečka. „Am-mahnil s krepelcem po glavi; pa ni videti nikjer nobene poškodbe.“

— Na glavi ne, gospod sodnik, a da bi videli, kako je krepelce razcefrano.

— Kakšen je vaš poklic, mladenič?

— Izumitelj sem.

— Tako? In kaj ste izumili?

— Ravno premišlujem.

— Kako si napravil, da si svojega sina, ki ima komaj 16 let, že spravil h krhlu?

— Dal sem ga za peka.

Dečka v nabito polnem avtobusu udobno sedita vsak na svojem sedalu. Starejša gospa, ki stoji poleg, vpraša:

„Ali vas v šoli ne učijo, kako se morate vesti do starejših ljudi?“

Med uro angleščine sta dva učenca neprestano klepetala. Ko je učiteljica to opazila, se je razjezila:

„Saj ne znata toliko, da bi se lahko pogovarjala.“

„Midva se pogovarjava po slovensko,“ je pojasnil eden od učencev.

Profesor: „Kako se imenuje kraj, kjer je združena angleška in pruska vojska premagala Napoleona?“

Učenec: „Napoleon je bil premagan pri Waterpolu.“

Tonček je peljal bika skozi vas po pločniku. Pa ga ustavi policaj in vpraša:

— Fantek, kaj ne veš, da po pločniku hodijo samo pešci?

— Vem, ampak moj bik je tudi pešec.

Leonard je vztrajal. Posvetoval se je z dr. Jordanom. Obiskala sem Johnnyjevo sestro. Johnny je živel pri njej in njenemu sinu Paulu. S Paulom sta bila nerazdružljiva prijatelja. Mali je bridko jokalo, ko mu je mama povedala, da bo Johnny odšel na zdravljenje.

— Potem boš imel novega, pametnega strica, Paul! — sem ga prepričevala. — Obnašal se bo kot odrasel človek.

— Ne želim tega. Hočem Johnnyja. Ne potrebujem pametnega Johnnyja. Hočem takšnega Johnnyja, kakršen je sedaj!

Zdravljenje je popolnoma uspelo. Medtem sem bila v Kanadi in tri mesece nisem mislila na Johnnyja.

Ko sem se vrnila, sem našla porušeno ograjo okoli hiše. Kajpa je to? Tega stari Johnny ne bi nikoli dovolil.

— Johnny? — moja servirka je, kot da bere moje misli, rekla: Spet je barman. Ukvarja se s politiko in bere globoke knjige. Spremenil se je. Postal je nekako zlovoljen.

Vsak dan sem pričakovala, da bo prišel. Moral je vendar slišati, da sem se vrnila.

V nedeljo je padal sneg, toda Johnnyja ni bilo, da bi ga kidal.

V ponedeljek je prišel v mojo kavarno. Pohitela sem, da bi ga pozdravila. Bil je strog, namrščen. Gledal je nekako skozi mene.

— Gospa Marriott — je začel, v njegovem glasu ni bilo nobene topline. — Ne bi smeli imeti živali v kavarni. To ni higienično. Prijavi vas bom oblastem.

— Toda, Johnny, kaj pa ti je?

— Nikar se ne izmotavajte. Prišel sem vam povedat, da bom kmalu prevzel bar, kjer delam. Nagovoril sem odgovorne, da se znebe Jeda. Preveč mehak je. Odprl bom kavarno in vi boste propadli. Zbogom!

Leonard, kaj smo storili? Kje je tisti pravi, stari „čudak“ Johnny?!

